

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Економічний факультет

Кафедра статистики, обліку та аудиту

До захисту допущено

кафедрою статистики, обліку та аудиту, протокол № 5 від 09.12.2025

завідувач кафедри

(підпис)

Тетяна СЛЮНІНА

(ім'я, прізвище)

« 09 » грудня 2025 р.

Кваліфікаційна робота

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

«Аналітичне дослідження ринку дорогоцінного каміння на європейському ринку»

(назва роботи)

Спеціальність 051 «Економіка»

(код та найменування спеціальності; спеціалізації спеціальності - за наявності)

Освітня програма «Бізнес аналітика та міжнародна статистика»

(назва освітньої програми)

Виконавець

(підпис)

Кристина ОНИЩЕНКО

(ім'я, прізвище)

Науковий керівник

(підпис)

Олена КУЩЕНКО

(ім'я, прізвище)

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ	8
1.1 Інституційні та регуляторні аспекти функціонування світового та європейського ринків дорогоцінного каміння	8
1.2 Методичний інструментарій кон'юнктурного аналізу ринку дорогоцінного каміння.....	12
1.3 Економічна сутність, класифікація та особливості ціноутворення на дорогоцінне каміння.....	15
РОЗДІЛ 2.	19
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ	19
2.1. Сучасний стан та структурний аналіз ринку дорогоцінного каміння країн Європейського Союзу	19
2.2. Ідентифікація та оцінка впливу глобальних економічних трендів на динаміку європейського ринку	23
2.3. Кон'юнктурний аналіз ринку дорогоцінного каміння Європи та оцінка підприємницьких ризиків	28
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ	55
3.1. Сучасні підходи до сценарного моделювання та прогнозування в бізнес-аналітиці	55
3.2. Розробка сценарних моделей та прогнозування розвитку світового та європейського ринків дорогоцінного каміння на 2025-2030 роки.....	60
3.3. Аналітичне обґрунтування стратегічних напрямів розвитку галузі	85
ВИСНОВОК	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
ДОДАТКИ.....	99

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації ринок дорогоцінного каміння, зокрема діамантів, посідає важливе місце у структурі світової торгівлі та міжнародних фінансово-економічних відносин, виступаючи одним із найбільш капіталомістких і стратегічно значущих сегментів глобального ринку. Висока вартість продукції, складність багаторівневих ланцюгів постачання від видобутку та первинної обробки сировини до її сертифікації, дистрибуції та реалізації кінцевому споживачу формують специфічні умови функціонування цього ринку. Система сертифікації, зокрема міжнародні стандарти якості та походження каміння, відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості операцій і довіри споживачів, проте водночас ускладнює доступ нових учасників до ринку. Значні інвестиційні ризики, висока чутливість до змін світової кон'юнктури, валютних коливань, геополітичних конфліктів і регуляторних обмежень зумовлюють підвищену увагу як науковців, так і практиків до дослідження тенденцій розвитку ринку діамантів. Окрім традиційного використання в ювелірній промисловості, діаманти набувають дедалі більшого значення у високоточних технологіях, електроніці, медицині та оборонній сфері, що додатково підсилює їх стратегічну роль у світовій економіці. В умовах зростання ринкової волатильності, глобальної геополітичної нестабільності, трансформації споживчих уподобань і стрімкого розвитку цифрових технологій особливої актуальності набуває комплексне аналітичне дослідження кон'юнктури ринку дорогоцінного каміння та пошук ефективних інструментів прогнозування його подальшого розвитку.

Європейський ринок традиційно є одним із ключових центрів світового обігу діамантів і відіграє провідну роль у формуванні глобальної кон'юнктури цього сегмента. Саме в Європі зосереджені основні хаби обробки, торгівлі та ювелірного виробництва, зокрема в Бельгії, Франції, Італії, Швейцарії та Німеччині, де функціонують спеціалізовані біржі, аукціонні майданчики, сертифікаційні центри та потужні ювелірні кластери. Ринок Європейського Союзу вирізняється високим

рівнем розвитку логістичної та фінансової інфраструктури, жорсткими стандартами якості й походження продукції, суворими вимогами до прозорості торговельних операцій, а також активним впровадженням цифрових технологій у сфері відстеження руху товарів, сертифікації та електронної комерції. Водночас європейський сегмент ринку діамантів залишається чутливим до впливу глобальних кризових явищ, коливань валютних курсів, змін у споживчих пріоритетах, посилення екологічних і соціальних стандартів, а також зростаючої конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів. У сукупності ці фактори формують складне й динамічне середовище функціонування ринку, що зумовлює необхідність поглибленого кон'юнктурного аналізу європейського регіону у тісному взаємозв'язку зі світовими тенденціями розвитку діамантової галузі.

У межах даного дослідження аналіз ринку діамантів здійснюється на основі офіційної міжнародної статистики за товарною позицією HS 7102, яка відповідно до Гармонізованої системи опису та кодування товарів охоплює природні алмази (діаманти), оброблені й необроблені, але без оправ. Саме цей код є базовим для аналізу міжнародної торгівлі діамантами та широко використовується у базах даних UN Comtrade, Eurostat, Світової організації торгівлі та національних митних служб. Застосування HS 7102 дозволяє забезпечити порівнюваність даних між країнами, коректний розрахунок обсягів імпорту й експорту, темпів приросту, індексів ринкової концентрації (CR4, ННІ), а також побудову прогнозних сценаріїв розвитку світового та європейського ринків діамантів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу сучасного стану та кон'юнктури світового й європейського ринків дорогоцінного каміння з урахуванням впливу глобальних економічних, регуляторних, технологічних і поведінкових чинників, а також зростаючою потребою у використанні інтелектуальних методів бізнес-аналітики для обґрунтування управлінських рішень в умовах ринкової нестабільності.

Проблематика функціонування світових товарних ринків, у тому числі ринку дорогоцінного каміння, висвітлюється у працях українських учених. Зокрема, науковий інтерес для дослідження становлять праці І. Ю. Єгорова [5], В. М. Геєця [3],

О. І. Амоші [1], а також аналітичні матеріали Інституту економіки та прогнозування НАН України [7], у яких розкриваються закономірності розвитку світових ринків, механізми ціноутворення, тенденції міжнародної торгівлі та вплив глобальних економічних трансформацій на товарні ринки.

Метою роботи є комплексний аналіз сучасного стану та кон'юнктури світового та європейського ринків дорогоцінного каміння, зокрема діамантів, а також розробка аналітичних моделей підтримки управлінських рішень з використанням методів інтелектуального аналізу та прогнозування.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено розв'язання таких основних завдань:

1. здійснити аналіз сучасного стану світового та європейського ринків діамантів;
2. зібрати, систематизувати та підготувати статистичні дані для проведення аналітичних розрахунків та прогнозування;
3. виконати кон'юнктурний аналіз ринку дорогоцінного каміння із застосуванням показників динаміки, темпів приросту, індексів концентрації CR4 та ННІ;
4. оцінити рівень ринкової концентрації та підприємницьких ризиків;
5. побудувати прогнозні сценарії розвитку світового та європейського ринків дорогоцінного каміння;
6. здійснити аналітичну інтерпретацію отриманих результатів для підтримки управлінських рішень;
7. розробити рекомендації для компаній ювелірної та діамантової галузі щодо адаптації до умов ринкової нестабільності та трансформації попиту.

Об'єктом дослідження є світовий та європейський ринки дорогоцінного каміння, зокрема діамантів. Предметом дослідження є методи інтелектуального аналізу кон'юнктури ринку дорогоцінного каміння, індекси концентрації, показники динаміки, темпи приросту та сценарне прогнозування розвитку ринку.

Методологічну основу дослідження становлять праці вчених і аналітичні матеріали міжнародних організацій з питань функціонування світових товарних ринків, ринку дорогоцінного каміння, механізмів ціноутворення, міжнародної торгівлі, кон'юнктурного та прогнозного аналізу. Дослідження спирається на офіційні статистичні дані міжнародних баз, зокрема UN Comtrade, Eurostat, звіти De Beers, Bain & Company, Raparport Group, а також на метадані товарної номенклатури за кодом HS 7102, що охоплює природні алмази (оброблені й необроблені).

Методи дослідження світового та європейського ринків дорогоцінного каміння базуються на загальнонаукових підходах, які забезпечують системний і комплексний аналіз предметної області в умовах глобалізаційних, технологічних та ринкових трансформацій. Для глибокого опрацювання теоретичних засад функціонування ринку діамантів у роботі використовувалися методи систематизації, класифікації, порівняльного аналізу та узагальнення, що дало змогу виявити ключові закономірності розвитку галузі та основні чинники впливу на попит і пропозицію.

У роботі застосовано комплекс методів економіко-статистичного та інтелектуального аналізу, що відповідав завданням щодо оцінки динаміки, ринкової концентрації та прогнозування розвитку світового й європейського ринків дорогоцінного каміння. Зокрема, використано:

1. показники динаміки та темпів приросту;
2. індекси ринкової концентрації CR4 та ННІ;
3. методи структурного та кон'юнктурного аналізу;
4. кластерний аналіз для типізації країн за показниками розвитку ринку діамантів;
5. сценарне прогнозування розвитку ринку на середньострокову перспективу.

Для забезпечення точності, достовірності та наочності отриманих результатів у процесі дослідження використовувався сучасний програмний інструментарій. Обробка статистичних даних, аналітичні розрахунки, кластерний аналіз, побудова прогнозних моделей та візуалізація результатів здійснювалися з використанням мови програмування Python у середовищі Jupyter Notebook. Для підготовки таблиць і

попереднього аналізу даних застосовувався Microsoft Excel, а для оформлення текстової частини роботи Microsoft Word.

Елементи наукової новизни виконаної кваліфікаційної роботи полягають у здійсненні комплексного інтелектуального аналізу кон'юнктури світового та європейського ринків дорогоцінного каміння з використанням інструментів Python, розрахунку та інтерпретації індексів ринкової концентрації CR4 та ННІ для оцінки рівня монополізації ринку діамантів, виконанні кластеризації країн Європейського Союзу за показниками розвитку ринку діамантів з метою виявлення груп країн з подібними ринковими характеристиками, побудові сценарних прогнозів розвитку світового та європейського ринків діамантів на 2025-2030 роки, а також формулюванні аналітичних рекомендацій для компаній ювелірної та діамантової галузі щодо адаптації до умов ринкової нестабільності та трансформації попиту.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи здійснювалася шляхом публікації наукової статті у збірнику наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін», що відбулася на базі Полтавського державного аграрного університету. Основні результати проведеного дослідження були **опубліковані** у вигляді наукової статті у збірнику матеріалів конференції [20].

Дана кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 103 сторінки, з яких 90 сторінок є основним текстом. Список використаних джерел налічує 61 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ

1.1 Інституційні та регуляторні аспекти функціонування світового та європейського ринків дорогоцінного каміння

Ринок дорогоцінного каміння є специфічним сегментом світової економіки, який поєднує в собі риси сировинного, інвестиційного та споживчого ринку. Його функціонування визначається не лише класичними законами попиту і пропозиції, а й соціальними, культурними, психологічними, технологічними та геополітичними чинниками. Саме тому дослідження ринку дорогоцінного каміння потребує використання комплексного міждисциплінарного підходу, що поєднує інструменти економічної теорії, міжнародної торгівлі, фінансів, маркетингу та інвестиційного аналізу.

У теоретичному вимірі ринок діамантів розглядається як частина глобального ринку коштовностей, що функціонує в умовах обмеженої пропозиції природних ресурсів, високої концентрації видобутку та значного впливу великих корпорацій і торговельних хабів. Класична теорія ринку передбачає, що ціноутворення формується під дією співвідношення попиту і пропозиції, однак для дорогоцінного каміння цей механізм доповнюється впливом інвестиційних очікувань, спекулятивних чинників, іміджевої складової та фактору дефіцитності.

Важливе теоретичне значення має концепція циклічності розвитку ринку. Ринок дорогоцінного каміння, як і більшість сировинних та інвестиційних ринків, характеризується фазами зростання, піку, спаду та стабілізації. Такі цикли зумовлюються світовими економічними кризами, змінами у фінансово-кредитній політиці, коливанням доходів населення та трансформацією споживчих пріоритетів.

Це дозволяє застосовувати до аналізу ринку діамантів положення теорії економічних циклів і кон'юнктурних коливань.

Окреме місце в теорії дослідження ринку дорогоцінного каміння займає інвестиційна концепція. Діаманти розглядаються не лише як товар споживання, а й як специфічний альтернативний фінансовий актив, що використовується для збереження капіталу. Вартість таких активів залежить не тільки від фізичних характеристик каменю, а й від глобальних фінансових ризиків, рівня інфляції, валютних коливань та довіри інвесторів до ринку.

З методологічної точки зору дослідження ринку дорогоцінного каміння базується на використанні сукупності кількісних і якісних методів аналізу. До базових методів належать аналіз статистичних рядів, індексний аналіз, методи порівняння, структурно-динамічний аналіз, коефіцієнтний аналіз, а також методи економічного моделювання та прогнозування.

Ключову роль у дослідженні відіграє аналіз зовнішньої торгівлі, оскільки для більшості країн, зокрема для Європейського Союзу, ринок діамантів є імпортозалежним. Саме тому обсяги імпорту розглядаються як основний індикатор пропозиції та попиту. Для оцінки ринкової структури застосовуються показники часток країн-постачальників, індекси концентрації CR4 та ННІ, які дозволяють визначити рівень монополізації та залежності ринку від обмеженого кола учасників.

Методологія оцінки динаміки розвитку ринку базується на використанні темпів приросту, середньорічних темпів зміни, аналізу трендів та циклічних коливань. Це дає змогу виявити фази економічного підйому та спаду, оцінити стійкість попиту, а також чутливість ринку до зовнішніх шоків, таких як фінансові кризи, пандемії або геополітичні конфлікти.

Важливою складовою методології є аналіз цінової кон'юнктури, який здійснюється шляхом визначення середньої ціни імпорту, що розраховується як співвідношення вартісних та фізичних обсягів постачань. Такий підхід дозволяє оцінити реальні зміни цінового середовища незалежно від коливань обсягів торгівлі.

Для прогнозування розвитку ринку дорогоцінного каміння застосовується поєднання трендового аналізу, аналізу часових рядів і сценарного моделювання. Саме

сценарний підхід є найбільш доцільним для ринку діамантів, оскільки він дозволяє врахувати високий рівень невизначеності, пов'язаний із макроекономічними, фінансовими та геополітичними ризиками. Формування базового, оптимістичного та кризового сценаріїв дає змогу оцінити можливі траєкторії розвитку ринку й визначити спектр потенційних загроз і можливостей для учасників галузі.

Суттєвого значення у сучасних дослідженнях набуває також урахування нематеріальних факторів формування попиту, зокрема етичних, екологічних та соціальних аспектів. Запровадження ESG-підходів, посилення контролю за походженням каміння, розвиток цифрової сертифікації та блокчейн-технологій істотно змінюють структуру ринку та механізми формування довіри між його учасниками.

Таким чином, теоретико-методологічні засади дослідження ринку дорогоцінного каміння ґрунтуються на поєднанні класичних економічних теорій, інвестиційних підходів і сучасних методів кількісного аналізу й прогнозування. Комплексність обраної методології дозволяє всебічно оцінити закономірності функціонування ринку, виявити структурні зрушення, визначити рівень ризиків та сформувані обґрунтовані аналітичні висновки щодо його подальшого розвитку.

Світовий ринок дорогоцінного каміння належить до найбільш зарегульованих сегментів міжнародної торгівлі, оскільки його функціонування пов'язане з обігом високоцінних, обмежених за ресурсною базою товарів, що мають не лише економічну, а й соціальну, політичну та безпекову значущість [59]. Інституційне середовище цього ринку формується сукупністю міжнародних організацій, національних регуляторних органів, митних служб, фінансових установ та спеціалізованих сертифікаційних інститутів, які забезпечують легальність, прозорість і контроль руху дорогоцінного каміння у глобальних ланцюгах постачання.

У міжнародній товарній класифікації зовнішньої торгівлі природні діаманти без оправи обліковуються за кодом HS 7102, що включає як необроблені, так і оброблені діаманти [57]. Саме за цим кодом здійснюється митний облік, статистичний моніторинг міжнародних потоків та аналіз кон'юнктури світового та європейського

ринків. Універсальність даного коду забезпечує порівнюваність даних між країнами та дозволяє здійснювати комплексний аналіз структури попиту і пропозиції.

Ключовим міжнародним інституційним механізмом регулювання торгівлі природними діамантами є Кімберлійський процес сертифікації (Kimberley Process Certification Scheme), запроваджений з метою недопущення фінансування збройних конфліктів через обіг так званих «конфліктних діамантів» [43]. Він передбачає обов'язкову наявність сертифіката походження для кожної партії необроблених діамантів та здійснення державного контролю за експортно-імпортними операціями. Запровадження цього механізму істотно зменшило частку нелегального ринку, однак повністю не усунуло можливості тіньового обігу.

Значний вплив на сучасну структуру світових потоків дорогоцінного каміння справили санкційні обмеження, запроваджені країнами G7 та Європейського Союзу після 2022 року щодо діамантів російського походження [36]. Дані заходи призвели до трансформації логістичних маршрутів, зростання ролі альтернативних торговельних хабів та активізації реекспортних операцій через країни Близького Сходу та Азії.

Інституційна модель функціонування ринку діамантів у Європейському Союзі характеризується високим рівнем регуляторного контролю. Основними елементами регулювання є митна політика, фінансовий моніторинг, сертифікація походження каміння, антимонопольне законодавство та дотримання ESG-стандартів [37]. Діяльність імпортерів і трейдерів підлягає суворим вимогам щодо прозорості фінансових операцій, що спрямовано на зниження ризиків відмивання коштів та фінансування незаконної діяльності.

Важливу роль у функціонуванні світового та європейського ринків відіграють міжнародні торговельні та ограночні центри, біржі, аукціони та дилерські платформи. Вони забезпечують первинне формування цін, перерозподіл потоків каміння та інтеграцію країн-видобувників у глобальні ланцюги доданої вартості [29].

Суттєві зміни у регуляторному середовищі пов'язані з розвитком цифрової сертифікації, блокчейн-технологій та електронних реєстрів походження діамантів. Ці технології дозволяють забезпечити повну простежуваність каменю від місця

видобутку до кінцевого споживача, підвищити рівень довіри на ринку та мінімізувати ризики фальсифікації [33].

Регуляторне середовище безпосередньо впливає на економічні параметри функціонування ринку: рівень транзакційних витрат, швидкість обороту капіталу, доступ до фінансування та інвестиційну привабливість галузі. Посилення контролю та санкційні обмеження водночас звужують пропозицію натуральних діамантів і стимулюють розвиток альтернативних сегментів, насамперед лабораторно вирощених каменів [47].

Таким чином, інституційно-регуляторна система світового та європейського ринків дорогоцінного каміння є багаторівневою та динамічною. Вона формується під впливом геополітичних змін, фінансових ризиків, екологічних вимог і цифрових технологій. У сучасних умовах ринок діамантів дедалі більше трансформується з традиційного товарного сектору в стратегічно регульований сегмент світової економіки.

1.2 Методичний інструментарій кон'юнктурного аналізу ринку дорогоцінного каміння

Кон'юнктурний аналіз ринку дорогоцінного каміння є важливою складовою економічних досліджень, спрямованих на оцінку поточного стану ринку, виявлення тенденцій його розвитку, циклічності, рівня ризиків та перспектив функціонування. Особливістю даного ринку є його висока залежність від глобальної економічної ситуації, фінансових ринків, геополітичних процесів, а також структурних змін у споживчому попиті, що зумовлює необхідність застосування комплексного, багаторівневого методичного підходу до його аналізу [59].

Базою методичного інструментарію кон'юнктурного аналізу виступають статистичні методи, які дозволяють досліджувати динаміку обсягів виробництва,

експорту, імпорту, споживання та цін на дорогоцінне каміння. Основним джерелом інформації для таких розрахунків є міжнародна база даних UN Comtrade, де операції з природними діамантами обліковуються за кодом HS 7102 [57]. Використання офіційної митної статистики забезпечує достовірність результатів аналізу, їх порівнюваність у міжнародному розрізі та можливість оцінювання довгострокових тенденцій розвитку світового й європейського ринків.

Важливе місце у методичному інструментарії займає аналіз динамічних рядів, який дозволяє досліджувати зміну ключових економічних показників у часі. За його допомогою здійснюється оцінка абсолютних і відносних приростів, темпів зростання, темпів приросту, а також виявляється трендова складова розвитку ринку. Застосування цих методів дає змогу визначити фази піднесення, спаду, стабілізації та переломні періоди в розвитку ринку діамантів [29].

Для оцінки просторової структури та географії міжнародної торгівлі застосовується структурний аналіз, що ґрунтується на розрахунку часток окремих країн у загальному обсязі світового та європейського імпорту й експорту. Такий підхід дозволяє визначити ключові країни-постачальники та споживачі, виявити зміни у структурі торговельних потоків, а також оцінити ступінь концентрації ринку [29, 59].

Суттєве значення у кон'юнктурному аналізі має оцінка рівня концентрації ринку, яка здійснюється за допомогою індексу концентрації CR4 та індексу Герфіндаля-Гіршмана ННІ. Ці показники дозволяють кількісно оцінити рівень домінування провідних учасників ринку, ступінь конкурентного середовища та наявність ризиків, пов'язаних із залежністю від обмеженого кола країн-постачальників. Високі значення зазначених індексів свідчать про зростання системної вразливості ринку [37].

Для аналізу цінової кон'юнктури використовується метод середніх величин та індексний аналіз. Оскільки ринок діамантів не має класичних біржових котирувань, середня ціна імпорту, розрахована як співвідношення вартісного та фізичного обсягу поставок, виступає основним індикатором оцінки цінових змін. Динаміка середніх цін

дозволяє оцінити рівень волатильності, циклічність цінових коливань та реакцію ринку на зовнішні економічні шоки [29, 47].

Важливим напрямом кон'юнктурного аналізу є дослідження співвідношення попиту та пропозиції на ринку дорогоцінного каміння. У міжнародній практиці сукупний імпорт розглядається як наближена оцінка обсягу попиту, тоді як експортні потоки відображають формування глобальної пропозиції. Такий підхід дозволяє оцінити рівень збалансованості ринку, наявність дефіциту або надлишкової пропозиції, а також визначити вплив інвестиційної активності та змін у споживчих уподобаннях [47, 59].

У сучасних умовах важливого значення набуває використання цифрових аналітичних інструментів, зокрема систем бізнес-аналітики, великих даних та прогнозного моделювання. Застосування таких технологій дозволяє оперативно відстежувати зміни ринкової ситуації, прогнозувати динаміку попиту, оптимізувати цінову політику та управління запасами. Цифрові інструменти значно підвищують точність аналітичних розрахунків та ефективність прийняття управлінських рішень [33].

Для середньо- та довгострокової оцінки розвитку світового та європейського ринків діамантів широко застосовується сценарний метод прогнозування. Він передбачає формування базового, оптимістичного та кризового сценаріїв розвитку залежно від динаміки макроекономічних показників, геополітичної ситуації, фінансових ринків та трансформації структури попиту. Сценарний підхід дає змогу врахувати високий рівень невизначеності, характерний для ринку дорогоцінного каміння, та оцінити можливі траєкторії його розвитку [29, 59].

Доповненням до кількісних методів аналізу виступають експертні методи, що базуються на аналітичних звітах міжнародних консалтингових компаній і галузевих організацій. Вони дозволяють врахувати вплив технологічних змін, розвиток лабораторно вирощених діамантів, зміну поведінки споживачів та трансформацію ювелірної індустрії, які не завжди повною мірою відображаються у статистичних показниках [29, 47].

Отже, методичний інструментарій кон'юнктурного аналізу ринку дорогоцінного каміння є комплексним і поєднує статистичні, структурні, індексні, прогнозні та цифрові методи дослідження. Їх системне використання забезпечує всебічну оцінку ринкової ситуації, дозволяє виявити ключові тенденції, рівень ризиків і сформувані науково обґрунтовані управлінські рішення щодо розвитку галузі.

1.3 Економічна сутність, класифікація та особливості ціноутворення на дорогоцінне каміння

Дорогоцінне каміння є специфічним економічним ресурсом, який поєднує властивості споживчого товару, інвестиційного активу та стратегічного природного ресурсу. Його економічна сутність полягає у здатності одночасно задовольняти естетичні, статусні та фінансові потреби споживачів. На відміну від більшості матеріальних благ, дорогоцінне каміння не знецінюється з часом, а за сприятливих умов здатне зберігати або навіть нарощувати свою вартість [57].

У світовій економіці дорогоцінне каміння належить до сегмента товарів розкоші, проте водночас воно є обмеженим природним ресурсом, видобуток якого географічно концентрований. Це формує високий рівень монополізації пропозиції та залежність світового ринку від окремих країн-виробників [43]. Висока вартість за одиницю маси, глобальна ліквідність і тривалий строк збереження роблять дорогоцінне каміння привабливим інструментом заощадження капіталу.

Класифікація дорогоцінного каміння ґрунтується на геологічних, фізико-хімічних, гемологічних та ринкових ознаках. До основної групи дорогоцінних каменів відносять діаманти, рубіни, сапфіри та смарагди, які формують ядро світового ринку. Саме ці камені мають найвищу ліквідність та інвестиційну

привабливість. Напівдорогоцінне каміння формує переважно масовий ювелірний сегмент і не виконує повною мірою функції інвестиційного активу.

У межах діамантового ринку застосовується класифікація за ступенем обробки на необроблене та ограноване каміння. Необроблені діаманти є об'єктом міжнародної сировинної торгівлі, тоді як ограновані формують кінцевий споживчий сегмент. Додатково камені оцінюються за масою, кольором, чистотою та якістю огранювання, що безпосередньо визначає їхню ринкову вартість [37].

Важливою особливістю сучасного ринку є поділ на сегмент натурального та лабораторно вирощеного каміння. Лабораторні діаманти є дешевшими у виробництві та масово доступними, що формує принципово нову цінову конкуренцію для натуральних каменів. Це зумовлює поступову сегментацію ринку та концентрацію натуральних діамантів у преміальному та інвестиційному сегментах.

Ціноутворення на дорогоцінне каміння має індивідуалізований характер. На відміну від біржових товарів, єдиної світової ціни на діаманти не існує. Вартість кожного каменю формується на основі системи «4C»: маса, колір, чистота та огранювання. На макрорівні ціни залежать від співвідношення попиту і пропозиції, рівня доходів населення, стану фінансових ринків, інфляції та валютних коливань [57].

Собівартість видобутку діамантів має стійку тенденцію до зростання, що зумовлено вичерпанням легкодоступних родовищ, необхідністю освоєння глибших і технологічно складних місць добування, а також посиленням екологічних стандартів і соціальних вимог у країнах-виробниках. Підприємства змушені інвестувати значні фінансові ресурси у забезпечення екологічної безпеки, рекультивацію земель, охорону праці, соціальні програми для місцевого населення, що суттєво підвищує сукупні витрати виробництва. У сукупності ці чинники формують додатковий довгостроковий ціновий тиск на світовий ринок діамантів. Важливу роль у формуванні ринкової вартості відіграє також система сертифікації каміння, зокрема міжнародні стандарти якості, походження та відповідності етичним нормам, що забезпечують прозорість ринку, підвищують ліквідність продукції та рівень довіри з боку інвесторів, ювелірних компаній і кінцевих споживачів.

Окремим і дедалі більш значущим чинником цінової динаміки виступає конкуренція з боку лабораторно вирощених діамантів, які завдяки нижчій собівартості виробництва, стабільній якості та доступній ціні активно завойовують масовий сегмент ринку. Їхнє поширення спричиняє зниження середніх ринкових цін у середньому та нижчому цінових сегментах, змінює структуру попиту та споживчі пріоритети, особливо серед молодших поколінь. За таких умов ринок натуральних діамантів поступово зміщується у нішу рідкісного, ексклюзивного та інвестиційного каміння, де визначальними стають не лише фізичні характеристики, а й унікальність, походження та довгострокова інвестиційна привабливість. У результаті відбувається поглиблення ринкової поляризації між масовим сегментом, орієнтованим на лабораторні діаманти, та преміальним сегментом натурального каміння, що супроводжується трансформацією цінових стратегій, маркетингових підходів і конкурентної боротьби на глобальному ринку.

Таким чином, економічна сутність дорогоцінного каміння полягає у поєднанні споживчої, інвестиційної та стратегічної функцій. Його класифікація відображає складну багаторівневу структуру ринку, а механізм ціноутворення формується під впливом ринкових, виробничих, фінансових і репутаційних чинників. У сучасних умовах ринок дорогоцінного каміння дедалі більше трансформується у нішевий інвестиційно-преміальний сегмент світової економіки.

Висновок до розділу 1

У першому розділі розкрито теоретико-методологічні засади дослідження ринку дорогоцінного каміння як важливої складової світової економіки та міжнародної торгівлі. Проаналізовано інституційні та регуляторні механізми функціонування світового та європейського ринків дорогоцінного каміння, зокрема роль міжнародних організацій, сертифікаційних систем, державного регулювання та нормативно-правових інструментів. Встановлено, що ефективне функціонування

ринку діамантів значною мірою залежить від прозорості торговельних операцій, механізмів контролю походження каміння та дотримання вимог фінансового моніторингу.

У межах дослідження методичного інструментарію кон'юнктурного аналізу обґрунтовано доцільність використання системи показників динаміки, темпів приросту, індексів ринкової концентрації, а також методів структурного, кластерного та сценарного аналізу. Розглянуто економічну сутність дорогоцінного каміння, його класифікацію та особливості ціноутворення, які формуються під впливом співвідношення попиту і пропозиції, витрат на видобуток, якості каміння, інвестиційної привабливості та конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів. Отримані теоретичні положення та методичні підходи створюють надійну основу для подальшого аналітичного дослідження кон'юнктури світового та європейського ринків дорогоцінного каміння.

РОЗДІЛ 2

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ

2.1. Сучасний стан та структурний аналіз ринку дорогоцінного каміння країн Європейського Союзу

Інтелектуальний аналіз кон'юнктури європейського ринку дорогоцінного каміння ґрунтується на комплексному поєднанні економічних, статистичних, прогнозних та поведінкових методів дослідження, що дозволяє виявляти приховані закономірності розвитку ринку, оцінювати силу та напрям впливу зовнішніх чинників, а також формувати обґрунтовані управлінські рішення. На відміну від класичного аналізу, інтелектуальний підхід передбачає використання багатofакторних моделей, часових рядів, машинного навчання, сценарного моделювання та систем підтримки прийняття рішень.

Сучасний європейський ринок дорогоцінного каміння функціонує в умовах високої волатильності та постійного впливу зовнішнього середовища. До ключових зовнішніх чинників, що формують кон'юнктуру, належать макроекономічні умови, інфляційні процеси, рівень процентних ставок, динаміка реальних доходів населення, валютні коливання, геополітична ситуація, розвиток цифрових технологій, трансформація споживчих уподобань та посилення екологічних і соціальних вимог.

Макроекономічна нестабільність виступає одним із найпотужніших чинників впливу на європейський ринок дорогоцінного каміння. Зростання інфляції та процентних ставок знижує купівельну спроможність населення, що призводить до скорочення попиту на ювелірні вироби як товари категорії «люкс». Одночасно

дорожчі кредитні ресурси стримують інвестиційну активність у галузі, ускладнюють фінансування видобутку, огранювання та логістики.

Геополітичні ризики та торговельні обмеження істотно впливають на стабільність постачання дорогоцінного каміння до Європи. Санкційна політика, порушення логістичних ланцюгів, зміна митних режимів та підвищені вимоги до сертифікації формують додаткові витрати для учасників ринку та підвищують рівень невизначеності. Це змушує компанії диверсифікувати канали постачання, змінювати торговельні маршрути та адаптувати операційні моделі.

Соціально-поведінкові чинники також відіграють важливу роль у зміні кон'юнктури європейського ринку. Сучасні споживачі дедалі більше орієнтуються на принципи відповідального споживання, етичного походження каменів, екологічної безпеки та соціальної відповідальності бізнесу. Це зумовлює зростання попиту на сертифіковані камені з прозорою історією походження та зменшення інтересу до масового сегмента натуральних діамантів.

Потужним зовнішнім чинником трансформації ринку є активний розвиток лабораторно вирощених діамантів. Вони формують суттєвий ціновий тиск на натуральний сегмент, особливо в середньому та масовому цінових діапазонах. Для європейського ринку ця тенденція має особливо виражений характер через високу чутливість споживачів до співвідношення «ціна-якість» та екологічних аспектів виробництва.

Інтелектуальний аналіз дозволяє встановити, що в умовах дії перелічених факторів європейський ринок дорогоцінного каміння поступово втрачає роль глобального драйвера зростання та трансформується у більш стабілізаційний сегмент світового ринку. Водночас зростає значення преміального та інвестиційного сегментів, у яких попит залишається відносно стійким навіть у періоди економічної нестабільності.

Отже, результати інтелектуального аналізу свідчать, що кон'юнктура європейського ринку дорогоцінного каміння формується під впливом складної системи взаємопов'язаних зовнішніх чинників. Їх висока мінливість зумовлює необхідність постійного моніторингу ринку, використання прогностичних моделей та

сценарного підходу для мінімізації ризиків і формування адаптивних стратегій розвитку галузі.

Європейський Союз посідає провідне місце у світовій системі торгівлі дорогоцінним камінням, виконуючи роль не лише найбільшого споживчого ринку, але й ключового фінансово логістичного хабу торгівлі дорогоцінним камінням. На відміну від країн, які спеціалізуються на видобутку каменів європейського союзу виступає передусім глобальним центром імпорту, обробки, торгівлі та реекспорту, при цьому Антверпен залишається історичним місцем діамантової індустрії світу.

Актуальність дослідження сучасного стану європейського ринку дорогоцінного каміння зумовлена посиленням впливу геополітичних, регуляторних і технологічних чинників, які суттєво змінюють структуру попиту й пропозиції. Санкційні обмеження щодо російських алмазів, стрімке поширення лабораторно вирощених діамантів та трансформація споживчих пріоритетів формують нову траєкторію розвитку всієї галузі в Європі. У підрозділі здійснюється структурно-динамічний аналіз ринку з використанням офіційних міжнародних статистичних і галузевих джерел з метою виявлення ключових тенденцій, ролі провідних країн і сегментів та змін у торговельній структурі.

Європейський ринок характеризується стабільно високим попитом на широкий асортимент дорогоцінного каміння, орієнтацією на історичні центри торгівлі, розвитком ювелірного дизайну та високими вимогами до етичності й сталого розвитку. Попри активне зростання онлайн-каналів збуту й електронної комерції, провідні позиції на ринку зберігає натуральне дорогоцінне каміння, яке має глибоке культурне та історичне значення і продовжує формувати базу преміального та інвестиційного попиту.

Європейський ринок ювелірних виробів у 2024 році демонструє високу стійкість із обсягом доходів понад 37,3 млрд дол. США, що підтверджує провідні позиції Європи у світовому сегменті предметів розкоші. Прогнозоване зростання з темпом близько 5% на рік у 2025-2033 рр. свідчить про стабільні перспективи розвитку, зумовлені відновленням соціальної активності після пандемії, зростанням

доходів окремих груп населення та попитом на інвестиційно привабливі ювелірні вироби з дорогоцінним камінням.

У товарній структурі домінують каблучки, які є найбільшим і водночас найдинамічнішим сегментом ринку. Їх провідна роль зумовлена культурним значенням у контексті заручин, весіль і ювілеїв, а також активним розвитком сучасного дизайну й маркетингових стратегій, орієнтованих на індивідуальне споживання.

У географічній структурі виділяється Велика Британія, яка, попри Brexit, демонструє найвищі прогностні темпи зростання завдяки концентрації люксового сегмента в Лондоні. У межах ЄС ключову роль зберігають Італія, Франція та Німеччина, які формують виробниче, дизайнерське та торговельне ядро європейського ювелірного ринку.

Європейський Союз виступає світовим лідером у торгівлі діамантами не як видобувний регіон, а як глобальний центр обробки, дистрибуції та виробництва ювелірних виробів з високою доданою вартістю. Структура цього ринку є високоспеціалізованою, з чітким розподілом ролей між країнами та значною концентрацією експорту за кодом HS 7102 у провідних державах-членах ЄС. У табл. 2.1 дані про експорт діамантів країн ЄС у 2024 році.

Таблиця 2.1 – Експорт діамантів (код 7102) країнами ЄС у 2024 році

Країна-експортер (Reporter)	Загальна вартість експорту (USD)
Бельгія	9164988686
Франція	1087925477
Німеччина	207677223
Італія	797403241
Нідерланди	157384162
Всього:	11415378789

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Таблиця 2.1 демонструє високий рівень концентрації експорту алмазів у ЄС у 2024 році. Абсолютним лідером є Бельгія, на яку припадає понад 80% загального обсягу експорту серед п'яти провідних країн, що підтверджує ключову роль

Антверпена як головного торгового хабу Європи. Франція та Італія займають значно менші частки, проте спеціалізуються на експорті готових ювелірних виробів високої доданої вартості. Німеччина та Нідерланди виконують нішові функції відповідно виробничо-огранювальну та логістично-транзитну. Загалом структура ринку характеризується чіткою ієрархією та високою залежністю від одного центру.

2.2. Ідентифікація та оцінка впливу глобальних економічних трендів на динаміку європейського ринку

Європейський ринок дорогоцінного каміння у 2024 році оцінювався на рівні 10,30 млрд доларів США, що свідчить про його стабільну роль у структурі світового ювелірного та інвестиційного секторів. Уже у 2025 році, за попередніми оцінками, обсяг ринку зросте до 10,72 млрд доларів США, що підтверджує поступове відновлення попиту після періодів глобальної економічної нестабільності. Згідно з прогностичними розрахунками, до 2033 року ринок може досягти 14,77 млрд доларів США, що відповідає сукупному середньорічному темпу зростання (CAGR) на рівні 4,09% у період 2025–2033 років. Такі темпи зростання зумовлені рядом факторів, зокрема підвищенням інвестиційної привабливості дорогоцінного каміння, розвитком ювелірної галузі, розширенням сегмента лабораторно вирощених каменів, а також зростанням попиту з боку країн Європейського Союзу. Отримані прогностичні показники свідчать про довгострокову позитивну динаміку ринку та його стратегічну важливість для європейської економіки.

Історична роль Європи як світового центру ювелірних виробів, що базується на таких центрах, як Антверпен для діамантів та Ідар-Оберштайн для кольорового каміння, продовжує формувати динаміку її ринку. Більшість дорогоцінних дорогоцінних каменів, що надходять до ЄС, добровільно сертифікуються незалежними лабораторіями. Крім того, Європейська комісія впроваджує систему

цифрового відстеження діамантів, включаючи необроблені діаманти, з обов'язковим терміном виконання до 1 січня 2026 року. Це поєднання традиційної майстерності, суворого дотримання вимог та розвитку споживчої етики визначає європейський ринок дорогоцінного каміння.

Сучасний розвиток європейського ринку дорогоцінного каміння визначається поєднанням етичних, інвестиційних та технологічних трендів. Зростаючий попит на прозоре та стале походження каміння формується під впливом ESG-принципів і жорсткішого регулювання в ЄС, що стимулює впровадження блокчейн-відстеження, сертифікації та географічного профілювання походження. Паралельно посилюється інвестиційна функція дорогоцінного каміння: зростання кількості заможних споживачів та макроекономічна нестабільність перетворюють рідкісні камені, особливо кольорові, на інструмент збереження капіталу, що підтверджується активністю аукціонів і включенням каміння до портфелів приватного банкінгу.

Водночас важливими драйверами ринку стають лабораторно вирощені камені, які швидко інтегруються в роздрібну торгівлю завдяки доступнішій ціні, екологічності та популярності серед молодих споживачів. Поряд із цим у Європі відбувається відродження традиційних ювелірних ремесел завдяки програмам фінансування культурного розвитку ЄС, що поєднують збереження спадщини з цифровими технологіями. У сукупності ці процеси формують нову модель європейського ринку дорогоцінного каміння, де етичність, інвестиційна привабливість, технологічність і висока майстерність стають ключовими факторами конкурентоспроможності.

Світові економічні та технологічні тенденції створюють нові можливості для розвитку ринку дорогоцінного каміння, насамперед завдяки поширенню лабораторно вирощених каменів, які поєднують доступнішу ціну, екологічність та відповідність принципам сталого розвитку. Вони активно приваблюють молодих споживачів і дозволяють європейським брендам формувати сегмент доступної розкоші. Водночас глобальний запит на автентичність стимулює відродження традиційного європейського ремісництва, що підтримується програмами культурного

фінансування ЄС та підсилює конкурентні позиції Європи через унікальність, походження та майстерність.

Разом із цим розвиток ринку обмежується жорстким регуляторним середовищем та високою залежністю від імпорту. Кімберлійський процес, цифрове відстеження поставок і вимоги щодо належної перевірки суттєво підвищують адміністративні витрати та ускладнюють діяльність бізнесу. Відсутність власних родовищ робить Європу критично залежною від поставок з Африки, Азії та Південної Америки, що формує вразливість до геополітичних ризиків, цінової нестабільності та логістичних збоїв.

Сучасний європейський ринок дорогоцінного каміння формується під впливом комплексу глобальних економічних, фінансових, технологічних та соціальних трендів. Його динаміка безпосередньо залежить від змін у світовій економіці, коливань купівельної спроможності населення, розвитку фінансових ринків, інновацій у сфері видобутку та обробки дорогоцінного каміння, а також геополітичної ситуації. В умовах високої глобалізації європейський ринок виступає не ізольованою системою, а частиною світової ювелірної та інвестиційної індустрії.

Одним із ключових глобальних чинників впливу залишається загальносвітова економічна нестабільність, спричинена інфляційними процесами, зростанням відсоткових ставок і зниженням темпів економічного зростання у провідних країнах світу. За оцінками Міжнародний валютний фонд, світова економіка у 2023–2024 роках перебуває у фазі уповільненого зростання, що безпосередньо відображається на попиті на предмети розкоші, включаючи ювелірні вироби з дорогоцінного каміння. Для європейського ринку це означає певну стриманість споживчого попиту у короткостроковій перспективі, особливо у сегменті масового ювелірного споживання.

Водночас, поряд із зниженням купівельної активності домогосподарств, спостерігається зростання інвестиційної функції дорогоцінного каміння. У періоди фінансової нестабільності діаманти, сапфіри та інші рідкісні камені дедалі частіше розглядаються як альтернативний інструмент збереження капіталу, поряд із золотом

та цінними паперами. Цей процес особливо активізувався на фоні зростання довіри до аналітичних індексів і прозорих механізмів оцінки вартості каміння.

Вагомий вплив на сучасний європейський ринок дорогоцінного каміння справляє активний розвиток лабораторно вирощеного дорогоцінного каміння, який є одним із найбільш трансформаційних глобальних трендів останнього десятиліття. Стрімкий прогрес у сфері високотемпературного синтезу та хімічного осадження з парової фази забезпечив можливість отримання синтетичних діамантів, що за своїми фізичними, хімічними та оптичними характеристиками практично не відрізняються від природних аналогів. Водночас технологічні інновації суттєво знизили собівартість їх виробництва, що призвело до значного зменшення роздрібних цін порівняно з природними діамантами. Це, у свою чергу, сприяло розширенню доступності ювелірної продукції для споживачів із середнім рівнем доходів та активізувало попит у масовому сегменті.

Поширення лабораторно вирощеного каміння зумовило структурні зміни у попиті, оскільки значна частина споживачів орієнтується не лише на ціновий фактор, а й на екологічні та етичні аспекти виробництва. Для багатьох покупців важливим є те, що синтетичні діаманти не пов'язані з ризиками так званих «кривавих діамантів», соціальними конфліктами та шкодою довкіллю. Це особливо актуально для країн Європейського Союзу, де принципи сталого розвитку, екологічної відповідальності та соціального контролю є складовими споживчої культури.

У результаті зростання частки лабораторно вирощеного каміння відбувається перерозподіл сегментів ринку між природним та синтетичним походженням. Природні діаманти поступово концентруються у преміальному та інвестиційному сегментах, виконуючи функцію активу заощадження і статусного товару, тоді як синтетичні діаманти дедалі активніше заповнюють середній і масовий сегменти ювелірного ринку. Така трансформація змінює традиційну модель функціонування галузі та посилює конкуренцію між класичними видобувними компаніями та високотехнологічними виробниками.

Для Європи розвиток лабораторно вирощеного дорогоцінного каміння означає формування нового балансу між класичною ювелірною індустрією та технологічними

виробництвами, а також зміну логістики постачання, структури витрат і моделей споживання. Європейські ювелірні бренди дедалі частіше інтегрують синтетичні камені у свої колекції, поєднуючи їх із традиційними матеріалами, що дозволяє знижувати собівартість виробів, розширювати асортимент і швидше реагувати на зміни попиту. У довгостроковій перспективі цей процес визначатиме не лише динаміку ринку, а й стратегічний напрям розвитку всієї європейської ювелірної галузі.

Суттєвий вплив здійснює і екологічний та соціальний тренд сталого розвитку (ESG). У країнах Європейського Союзу спостерігається стійке зростання попиту на етично видобуте каміння, що не пов'язане з порушеннями прав людини або екологічними ризиками. Покупці все частіше звертають увагу на сертифікацію походження каміння, що стимулює компанії до дотримання міжнародних стандартів прозорості виробництва та постачання.

Геополітичні фактори також мають визначальний вплив на європейський ринок. Воєнні конфлікти, санкційна політика, зміни торговельних маршрутів і обмеження експорту з окремих країн-постачальників спричиняють порушення глобальних логістичних ланцюгів. Особливо відчутним цей вплив став після 2022 року, що призвело до подорожчання сировини, зростання витрат на транспортування та загальної волатильності цін на світових біржах.

Окремо варто виділити вплив цифровізації та електронної комерції. Активний розвиток онлайн-продажів, віртуальних шоурумів, блокчейн-сертифікації та цифрових паспортів діамантів суттєво змінює структуру ринку. Європейські компанії дедалі активніше адаптуються до цифрових каналів збуту, що розширює доступ до міжнародних споживачів і підвищує конкуренцію між виробниками.

Таким чином, динаміка європейського ринку дорогоцінного каміння формується під комплексним впливом глобальних економічних трендів, серед яких ключовими є макроекономічна нестабільність, зростання інвестиційного попиту, активний розвиток лабораторно вирощеного каміння, посилення ESG-політики, геополітичні ризики та всеохопна цифрова трансформація бізнес-процесів. Сукупна дія цих чинників зумовлює як короткострокові коливання обсягів попиту та цінової

кон'юнктури, так і довгострокову стратегічну траєкторію розвитку ринку. В умовах поєднання нових можливостей і суттєвих структурних обмежень європейський ринок дорогоцінного каміння стикається з необхідністю адаптації до нестабільного зовнішнього середовища, що актуалізує питання пріоритетного управління ризиками, диверсифікації ланцюгів постачання сировини, зменшення залежності від окремих регіонів-постачальників, а також посилення системи регуляторного та екологічного комплаєнсу. У сукупності це формує нову модель розвитку ринку, орієнтовану не лише на зростання обсягів продажу, а й на забезпечення прозорості, стійкості та довгострокової конкурентоспроможності європейської ювелірної індустрії.

2.3. Кон'юнктурний аналіз ринку дорогоцінного каміння Європи та оцінка підприємницьких ризиків

Кон'юнктурний аналіз ринку дорогоцінного каміння Європейського Союзу є важливою складовою дослідження, оскільки дозволяє комплексно оцінити динаміку ринкового середовища, виявити ключові тенденції та визначити етап, на якому перебуває галузь у сучасних умовах глобальної економіки. На відміну від стабільніших товарних ринків, ринок дорогоцінного каміння характеризується високою чутливістю до зовнішніх чинників геополітичних обмежень, структурних змін у світовій торгівлі, коливань споживчого попиту, появи технологічних інновацій та трансформації цінових моделей. Саме тому аналіз кон'юнктури є необхідним інструментом для розуміння поточного стану європейського ринку та оцінки його потенційних векторів розвитку.

Особливу актуальність кон'юнктурний аналіз набуває в контексті санкційних рішень G7/ЄС щодо обмеження обігу російських алмазів, зростання конкуренції між природними та лабораторно вирощеними діамантами, а також зміни торговельних потоків через Антверпен ключовий діамантовий хаб Європи. Водночас ринкова

кон'юнктура формується під впливом внутрішніх економічних процесів, таких як інфляційні тенденції, поведінкові зміни споживачів, розвиток luxury-сегмента та загальна інвестиційна активність у регіоні.

У межах цього підрозділу буде здійснено структурно-аналітичну оцінку динаміки імпорту дорогоцінного каміння, досліджено цінову ситуацію на основі провідних світових індексів, проаналізовано пропозицію та попит у країнах Європейського Союзу, а також ідентифіковано основні ринкові та підприємницькі ризики, що впливають на стабільність та конкурентоспроможність галузі. Отримані результати створять підґрунтя для узагальнення сучасної кон'юнктури ринку та формування подальших управлінських і стратегічних висновків.

Імпорт дорогоцінного каміння до країн Європейського Союзу за кодом HS 7102 «Діаманти, необроблені або оброблені, але не закріплені» відіграє ключову роль у формуванні ринкової кон'юнктури та забезпеченні функціонування одного з найбільших у світі центрів торгівлі діамантами Антверпена. Саме через ЄС проходить значна частка глобальних торговельних потоків діамантів, що робить аналіз імпортних обсягів важливою складовою оцінки ринку дорогоцінного каміння.

Динаміка імпорту за кодом HS 7102 відображає як загальноекономічні тенденції, так і вплив зовнішніх чинників: зміни споживчого попиту на ювелірну продукцію, коливання цін на природні діаманти, розвиток сегмента лабораторно вирощених каменів, а також геополітичні події та санкційні рішення G7/ЄС, які вплинули на торговельні маршрути в 2022-2024 роках.

Аналіз імпортних потоків за тривалий період дозволяє оцінити стабільність ринку, визначити періоди спаду й відновлення та окреслити тенденції, що формують сучасну кон'юнктуру.

У табл. 2.2 наведено узагальнені дані UN Comtrade, які відображають обсяги імпорту діамантів до Європейського Союзу в грошовому вимірі протягом 2014-2024 років. Представлена інформація дає змогу простежити довгострокові тенденції попиту та оцінити вплив глобальних економічних змін на динаміку європейського ринку діамантів.

Таблиця 2.2 – Імпорт ЄС за кодом HS 7102 у 2014-2024 рр.

Period	Reporter	Partner	Commodity Code	Trade Value (US\$)	Qty	Qty Unit
2014	European Union	World	7102	21658698707	0	N/A
2015	European Union	World	7102	17217176617	0	N/A
2016	European Union	World	7102	17370832785	0	N/A
2017	European Union	World	7102	16020225892	128097938	carat
2018	European Union	World	7102	16618432726	130134409	carat
2019	European Union	World	7102	12387699809	103860941	carat
2020	European Union	World	7102	8600433437	80530480	carat
2021	European Union	World	7102	12309820254	87715999	carat
2022	European Union	World	7102	13970594313	0	N/A
2023	European Union	World	7102	10259912037	0	N/A
2024	European Union	World	7102	6983471037	0	N/A

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Аналіз наведених даних свідчить про значну волатильність імпорту діамантів до країн Європейського Союзу протягом 2014-2024 років. У 2014-2018 рр. показники залишалися відносно стабільними, коливаючись у межах 16-21 млрд дол. США, що відображало сталий попит на природні діаманти, а також активність Антверпена як головного європейського торговельного центру.

Значне зниження імпорту спостерігається у 2019 році, коли обсяги зменшилися до 12,38 млрд дол., а особливо у 2020 році до 8,6 млрд дол. США. Це падіння безпосередньо пов'язане з пандемією COVID-19, глобальними перебоями у виробництві та логістиці, а також спадом у сегменті luxury-товарів. У наступні роки ринок частково відновився: у 2021-2022 рр. імпорт ЄС знову зріс і досяг 12,3-13,9 млрд дол., що вказує на повернення попиту після карантинних обмежень.

Однак у 2023-2024 рр. знову спостерігається спад імпорتنих потоків (до 10,25 млрд дол. у 2023 р. та 6,98 млрд дол. у 2024 р.). Це можна пояснити дією двох ключових чинників:

1. впровадженням санкцій G7/ЄС на російські діаманти, що вимагало повної перебудови торговельних маршрутів,
2. структурним зниженням світового попиту на природні діаманти внаслідок стрімкого розвитку ринку лабораторно вирощених каменів.

Загалом дані за 2014-2024 рр. демонструють, що ринок перебуває у фазі структурної трансформації: від стабільності першої половини десятиріччя до глибокої волатильності та суттєвих спадів у другій. Це створює підґрунтя для поглибленого кон'юнктурного аналізу та оцінки підприємницьких ризиків, що буде здійснено у подальших розділах.

Аналіз структури постачання діамантів та іншого дорогоцінного каміння до країн Європейського Союзу є важливою складовою дослідження кон'юнктури ринку, оскільки саме географія імпорتنих потоків визначає рівень пропозиції, концентрацію ринку та стратегічну стійкість галузі. Оскільки ЄС не має достатніх власних ресурсів з видобутку природних діамантів, він значною мірою залежить від зовнішніх постачань. Це зумовлює необхідність детального вивчення країн-партнерів, їхнього внеску у формування ринкової кон'юнктури та змін у структурі імпорту протягом часу.

Для проведення аналізу було сформовано вибірку з двадцяти основних країн-постачальників дорогоцінного каміння, які відіграють ключову роль у глобальній алмазній та ювелірній індустрії. До цієї групи входять провідні держави-виробники (Botswana, South Africa, Namibia, Angola, DR Congo, Zimbabwe, Sierra Leone, Lesotho,

Tanzania, Russia), а також глобальні центри огранювання та торгівлі (India, Israel, United Arab Emirates, Hong Kong, Switzerland). Окрему роль відіграють реекспортні та логістичні хаби, такі як USA, Canada, Australia, Singapore та Thailand. Врахування цих груп дозволяє комплексно оцінити як первинні, так і вторинні канали постачання у Європейський Союз.

У дослідженні використано офіційні статистичні дані баз UN Comtrade та Eurostat/Comext, що містять показники Trade Value (US\$) та Net Weight (kg) за період 2014-2024 рр. Зібрана інформація була агрегована в узагальнену таблицю, яка демонструє внесок кожної країни у структуру імпорту ЄС протягом десятиріччя. Такий підхід дозволяє оцінити довгострокові тенденції, визначити ключових постачальників, а також ідентифікувати зміни, спричинені як економічними чинниками, так і геополітичними подіями, включаючи санкційні обмеження ЄС та G7.

У подальшому аналізі передбачається:

1. визначити сумарний обсяг імпорту дорогоцінного каміння з кожної країни за 2014-2024 рр.;
2. розрахувати середню частку кожного постачальника у структурі імпорту ЄС;
3. виділити Топ-5 найбільших партнерів ЄС та визначити динаміку їх позицій;
4. оцінити рівень концентрації ринку за допомогою показників CR5 та ННІ;
5. проаналізувати зміни у географії постачання під впливом глобальних економічних та політичних факторів;
6. визначити потенційні ризики, пов'язані з залежністю ЄС від конкретних постачальників.

У табл. 2.3 наведено узагальнені дані щодо обсягів імпорту дорогоцінного каміння до Європейського Союзу від основних країн-партнерів упродовж 2014–2024 років. Детальні числові значення та динаміка цін за кожною країною представлені у Додатку А.

Таблиця 2.3 – Узагальнені обсяги імпорту діамантів (HS 7102) до ЄС за основними країнами-постачальниками у 2014-2024 рр.

№	Країна	Trade Value, US\$ (сума 2014-2024)	Net Weight (kg)
1	India	25834561002	98719,0
2	Russian Federation	23306344538	49896,1
3	United Arab Emirates	18694695100	22792,8
4	Botswana	15786101723	18131,8
5	Canada	13134732113	26456,1
6	Israel	9687049037	21772,2
7	South Africa	7201163468	8373,8
8	China, Hong Kong SAR	6109672710	6038,0
9	Angola	5520145043	5880,0
10	Switzerland	4374178515	1839,0
11	USA	4325409095	11669,2
12	Lesotho	3351874392	1631,0
13	Singapore	1900050349	2165,9
14	Thailand	1896648192	1454,8
15	Australia	1809425940	16687,3
16	Dem. Rep. of the Congo	1551718576	16482,0
17	Namibia	1433827530	858,8
18	Zimbabwe	773708790	1405,1
19	Sierra Leone	710917512	594,5
20	United Rep. of Tanzania	616249931	593,3

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Табл. 2.3 відображає високу концентрацію імпорту діамантів до ЄС у 2014-2024 рр. Провідним постачальником виступає Індія як світовий центр огранювання та реекспорту. Значні обсяги також припадають на Російську Федерацію, ОАЕ, Ботсвану та Канаду, що поєднують функції видобутку, обробки й торговельного хабу. Після 2022 року спостерігається зростання ролі ОАЕ на тлі скорочення поставок із Росії. Ізраїль і ПАР зберігають важливе значення як спеціалізовані центри обробки та

видобутку. Країни середньої та малої групи забезпечують додаткову диверсифікацію постачання, переважно за рахунок необроблених діамантів і реекспорту. Загалом структура імпорту ЄС характеризується чіткою домінантою кількох ключових партнерів та географічною трансформацією після 2022 року.

У даному дослідженні Російська Федерація свідомо не включена до групи ТОП-5 постачальників діамантів до ЄС, незважаючи на історично значні обсяги експорту за 2014-2021 роки. Таке рішення ґрунтується на низці об'єктивних економічних, політичних і методологічних причин, що впливають на коректність та актуальність аналізу.

По-перше, починаючи з 2022 року, Європейський Союз та країни G7 запровадили поетапні санкційні обмеження щодо імпорту природних діамантів російського походження. З 2023-2024 рр. діє повне ембарго на прямий імпорт та обов'язкове підтвердження походження каменів. Унаслідок цього офіційні обсяги імпорту з Росії практично зведені до нуля, що робить її неринковим та нерепрезентативним постачальником на сучасному етапі.

По-друге, після введення санкцій значна частина російських діамантів стала переорієнтовуватися через треті країни передусім Об'єднані Арабські Емірати та Індію. Це призвело до розмивання статистики та неможливості достовірно визначити реальний обсяг каменів російського походження у структурі імпорту ЄС. Включення Росії до аналізу спотворило б фактичну картину торговельних потоків.

По-третє, наукова методика аналізу кон'юнктури ринку передбачає оцінку стабільних та актуальних торговельних партнерів. Оскільки постачання з Російської Федерації не є стабільними, юридично дозволеними або економічно значущими після 2022 року, країна не відповідає критеріям включення до структурного аналізу.

У зв'язку з цим у подальших розрахунках ТОП-5 постачальників та оцінці ринкової концентрації розглядаються лише країни, які фактично та легально здійснювали імпорт до Європейського Союзу у 2014–2024 рр. У табл. 2.4 наведено відповідний перелік країн-постачальників діамантів. Даний підхід забезпечує коректність подальших аналітичних висновків та дозволяє уникнути викривлення результатів за рахунок формальних або нерелевантних постачальників.

Таблиця 2.4 – Топ постачальників діамантів (HS 7102) до Європейського Союзу у 2014-2024 рр. за сумарною вартістю імпорту

№	Країна	Trade Value, US\$ (сума 2014-2024)	Net Weight (kg)
1	India	25834561002	98719,0
2	United Arab Emirates	18694695100	22792,8
3	Botswana	15786101723	18131,8
4	Canada	13134732113	26456,1
5	Israel	9687049037	21772,2

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Дані табл. 2.4 свідчать про високу концентрацію імпорту діамантів до ЄС у 2014-2024 рр. Лідером постачання є Індія, що підтверджує її ключову роль як світового центру огранювання та реекспорту. Другу позицію займають ОАЕ, які після 2022 року суттєво посилили свої позиції як глобальний торговельний хаб. Ботсвана та Канада виступають основними постачальниками високоякісних природних діамантів, тоді як Ізраїль зберігає значення як спеціалізований центр обробки. Загалом структура імпорту характеризується поєднанням видобувних країн і країн-посередників, що відображає глобалізований характер європейського ринку діамантів.

Аналіз пропозиції на ринку дорогоцінного каміння є важливим елементом оцінки кон'юнктури європейського ринку, оскільки дозволяє визначити основні джерела формування імпортних потоків, рівень залежності ЄС від зовнішніх постачальників та можливі структурні ризики. Високий рівень глобалізації ринку діамантів і концентрація експорту в обмеженій кількості країн зумовлюють необхідність детального дослідження ключових учасників ланцюга постачання.

У рамках дослідження проаналізовано найбільших постачальників діамантів до ЄС за даними міжнародної торгівлі за 2014-2024 рр. Оцінювання здійснено на основі вартісного показника Trade Value (US\$), що забезпечує порівнянність результатів та відповідає міжнародній практиці аналізу зовнішньої торгівлі.

З метою побудови подальших розрахунків, зокрема визначення темпів приросту імпорту, структури ринку, а також індексів концентрації CR4 та ННІ, сформовано базову таблицю, що узагальнює річні обсяги імпорту діамантів до Європейського Союзу від п'яти ключових постачальників. Табл. 2.5 слугує відправною точкою для розрахунків та інтерпретації пропозиційної сторони ринку.

Таблиця 2.5 – Обсяг імпорту до ЄС (Trade Value, US\$) за 2014-2024 роки по ТОП-5 країнах

Рік	Індія	ОАЕ	Ботсвана	Канада	Ізраїль
2014	2756596279	2898634557	2284843356	1462286242	1672667383
2015	2282650379	2794607192	1581045589	1115078077	1152983530
2016	2293361291	2097443352	2251893894	1059324255	1253740390
2017	2214690769	2133783266	1525573406	1319697957	1212986328
2018	2472136548	2072545821	1476288949	1267267186	997819907
2019	2078664195	1149824401	1015934228	1113022209	805957565
2020	1349456371	822888118	1112013868	807414049	380215988
2021	2593289981	1418162281	1266214542	1136597836	588454622
2022	3339301678	1831052990	1430481531	1614829578	660503616
2023	2577400275	1236714494	1082558007	1299373681	567673888
2024	1877013236	239038628	759254353	939841043	394045820

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Табл. 2.5 узагальнює річні обсяги імпорту діамантів (HS 7102) до ЄС від п'яти ключових країн-постачальників у 2014-2024 рр.: Індія, Об'єднані Арабські Емірати, Ботсвана, Канада та Ізраїль, які формують основну частку світових торговельних потоків діамантів і визначають рівень пропозиції на європейському ринку.

Таблиця відображає вартісні обсяги імпорту (Trade Value, US\$), що дозволяє оцінити динаміку поставок, участь кожної країни у формуванні пропозиції та зміну структури імпорту. Отримані дані слугують базою для розрахунку темпів зростання, часток країн і показників концентрації ринку (CR4, ННІ).

Для здійснення подальшого кількісного аналізу використовуються стандартні економіко-статистичні методи, які дозволяють глибше оцінити поведінку пропозиції

та рівень залежності ринку від основних постачальників. У наступному підрозділі буде наведено формули та методичні засади розрахунку ключових показників, що застосовуються у дослідженні, а саме: темпів приросту імпорту (% уоу), часток країн у структурі імпорту (%), індексу концентрації CR4, індексу Герфіндаля-Гіршмана (ННІ).

Аналіз пропозиції на ринку дорогоцінного каміння ґрунтується на системі кількісних показників, що дозволяють оцінити рівень концентрації, динаміку та структурні особливості імпортних поставок. Застосовані методичні підходи відповідають міжнародним стандартам аналізу зовнішньої торгівлі та конкурентних ринків.

Ключовими індикаторами є темпи приросту імпорту, які відображають динаміку постачань і реакцію ринку на зовнішні чинники, а також частка країни в структурі імпорту, що дозволяє визначити домінуючих постачальників.

Для оцінки рівня концентрації застосовуються індекс CR4, який показує сумарну частку чотирьох найбільших постачальників, та індекс Герфіндаля-Гіршмана (ННІ), що є стандартним показником у конкурентному та антимонопольному аналізі.

У сукупності ці показники дозволяють визначити структуру пропозиції, рівень ринкової залежності від окремих країн та потенційні ризики концентрації на ринку діамантів ЄС.

Темп приросту імпорту (% уоу) - цей показник характеризує зміну імпорту порівняно з попереднім роком.

$$\text{Темп приросту, \%} = \frac{V_t - V_{t-1}}{V_{t-1}} \times 100 \quad (2.1)$$

де:

V_t - імпорт у поточному році;

V_{t-1} - імпорт у попередньому році.

Темпи приросту імпорту (% рік до року) застосовуються для оцінки динаміки постачань діамантів до ЄС та виявлення періодів зростання або спаду. Показник розраховується шляхом порівняння обсягів імпорту поточного і попереднього років: додатне значення свідчить про зростання, від'ємне про скорочення. Такий аналіз дозволяє оцінити стабільність поставок і вплив зовнішніх факторів на ринок.

У табл. 2.6 подано розраховані значення темпів приросту імпорту для ТОП-5 ключових постачальників діамантів до ЄС протягом 2014-2024 рр.

Таблиця 2.6 – Темп приросту імпорту діамантів до ЄС (%)

Рік	Індія	ОАЕ	Ботсвана	Канада	Ізраїль
2014	-	-	-	-	-
2015	-17,2	-3,6	-30,8	-23,7	-31,1
2016	0,5	-24,9	42,4	-5,0	8,7
2017	-3,4	1,7	-32,3	24,6	-3,3
2018	11,6	-2,9	-3,2	-4,0	-17,7
2019	-15,9	-44,5	-31,2	-12,2	-19,2
2020	-35,1	-28,4	9,5	-27,5	-52,8
2021	92,2	72,3	13,9	40,8	54,8
2022	28,8	29,1	13,0	42,0	12,2
2023	-22,8	-32,5	-24,3	-19,5	-14,1
2024	-27,2	-80,7	-29,9	-27,7	-30,6

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 2.5.

Темпи приросту імпорту у 2014-2024 рр. свідчать про високу нерівномірність постачань діамантів до ЄС, з чергуванням різких спадів і відновлень, що відображає чутливість ринку до зовнішніх економічних, валютних і геополітичних чинників. Найбільш волатильними були постачання з ОАЕ як реекспортного хабу. Індія демонструє відносно стійке відновлення завдяки ролі світового центру огранювання. Ботсвана і Канада характеризуються помірною стабільною динамікою як країни-видобувники, тоді як постачання з Ізраїлю поступово скорочуються.

Загалом аналіз темпів приросту підтверджує, що структура імпорту ЄС стає дедалі більш залежною від окремих країн насамперед Індії, що формує ризик концентрації та можливу вразливість до зовнішніх шоків.

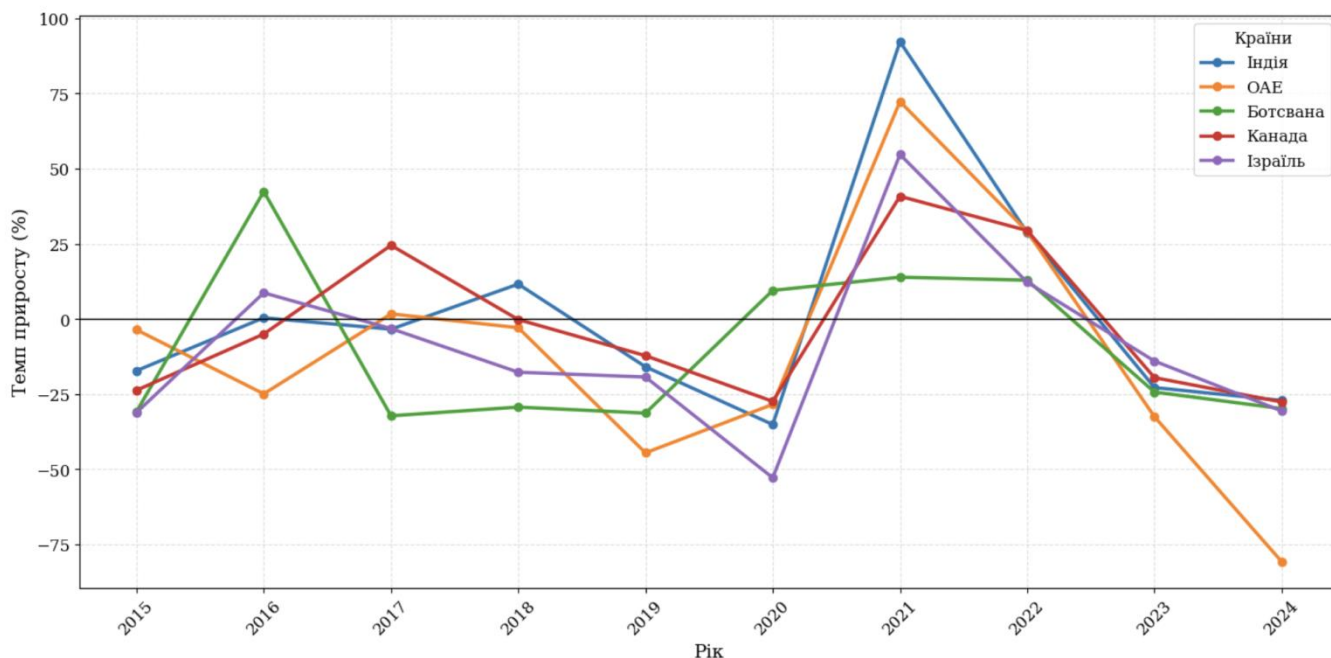

Рисунок 2.1 – Темпи приросту імпорту діамантів до ЄС

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 2.6.

Графік відображає динаміку темпів приросту імпорту діамантів до ЄС у 2015-2024 рр. і свідчить про високу волатильність постачань, особливо з боку ОАЕ та Ізраїлю. Найбільш помітні спади зафіксовані у 2019-2020 рр. та у 2024 р., що пов'язано з глобальними кризами та зміною торговельної логістики. Індія після спадів демонструє суттєве відновлення у 2021-2022 рр., тоді як Ботсвана і Канада характеризуються більш стабільною, помірною динамікою. Загалом ринок імпорту діамантів до ЄС має циклічний і чутливий до зовнішніх чинників характер.

Частка країни у структурі імпорту (%) – визначає вагу країни в загальному обсязі імпорту за рік.

$$\text{Частка країни, \%} = \frac{V_i}{\sum V_i} \times 100 \quad (2.2)$$

де:

V_i - імпорт і-тої країни;

$\sum V_i$ - загальний імпорт ТОП-5 країн.

Аналіз ринкових часток основних постачальників дає змогу оцінити концентрацію пропозиції на ринку діамантів ЄС. На основі Trade Value (US\$) для Індії, ОАЕ, Ботсвани, Канади та Ізраїлю визначено їхні частки у 2014–2024 рр., що дозволило простежити зміни конкурентних позицій.

У табл. 2.7 наведено частки основних постачальників, що відображає їхню роль у формуванні загального обсягу імпорту діамантів до Європейського Союзу протягом десятирічного періоду.

Таблиця 2.7 – Частки ринку ТОП-5 країн-постачальників діамантів до ЄС (2014-2024)

Рік	Частки ринку, %				
	Індія	ОАЕ	Ботсвана	Канада	Ізраїль
2014	24,9	26,2	20,6	13,2	15,1
2015	25,6	31,3	17,7	12,5	12,9
2016	27,2	24,9	26,8	12,6	14,0
2017	26,7	25,2	18,0	14,5	14,4
2018	30,9	27,7	19,8	14,3	12,0
2019	23,3	12,9	11,4	12,5	13,1
2020	32,1	19,6	26,4	19,2	8,5
2021	38,6	22,6	21,8	17,3	8,4
2022	37,6	20,6	16,1	18,2	7,4
2023	38,1	18,3	16,0	19,2	8,4
2024	44,6	5,7	18,0	22,3	9,4

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 2.5.

Аналіз часток постачальників діамантів до ЄС у 2014-2024 рр. свідчить про зростання ринкової концентрації та посилення домінування Індія. Якщо у 2014-2018

рр. структура імпорту була відносно збалансованою між Індією, Об'єднані Арабські Емірати, Ботсвана та Канада, то після 2019 року спостерігаються чіткі структурні зрушення. Частка ОАЕ різко скоротилася, тоді як Індія зміцнила позиції та стала беззаперечним лідером ринку.

Ботсвана і Канада зберігають відносну стабільність завдяки стійкому видобутку, тоді як частка Ізраїль має тенденцію до зниження. Загалом структура пропозиції все більше концентрується навколо одного центру, що підвищує залежність ЄС від Індії та посилює ризики зовнішніх шоків.

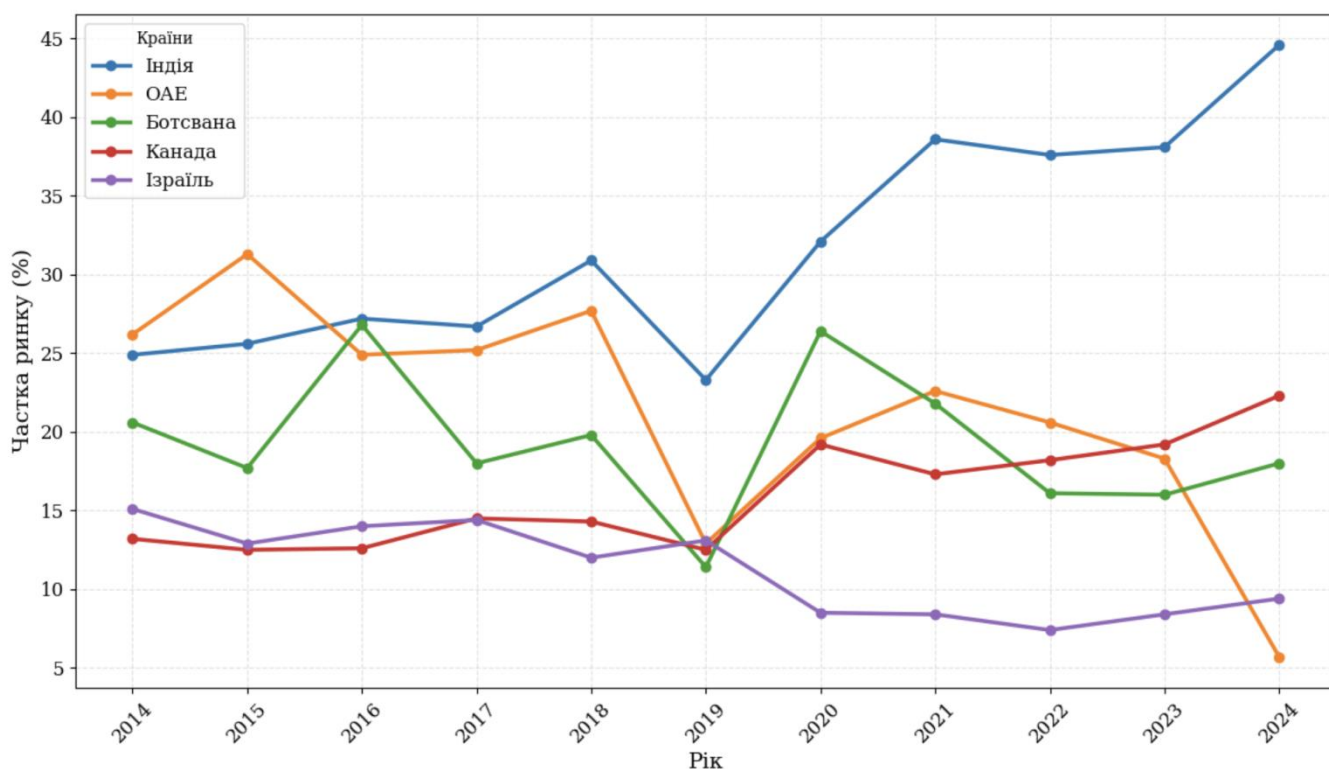

Рисунок 2.2 – Динаміка часток ТОП-5 постачальників діамантів до ЄС у 2014-2024 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 2.7.

Лінійний графік відображає зростання домінування Індія на ринку імпорту діамантів до ЄС у 2014-2024 рр., частка якої майже подвоїлася. Водночас частка ОАЕ після 2018 року різко скоротилася. Ботсвана та Канада зберігають відносну стабільність, тоді як Ізраїль поступово втрачає позиції. Графік наочно підтверджує посилення концентрації імпорту навколо одного ключового постачальника Індії.

Індекс концентрації CR4 - показує, який відсоток ринку припадає на чотирьох найбільших постачальників.

$$CR4 = s_1 + s_2 + s_3 + s_4 \quad (2.3)$$

де: $s_1 \dots s_4$ частки (% або у частках одиниці).

Важливим елементом кон'юнктурного аналізу є оцінка концентрації ринку за допомогою індексу CR4, який відображає сумарну частку чотирьох найбільших постачальників діамантів до ЄС. Цей показник дозволяє визначити рівень конкуренції та ступінь залежності ринку від окремих країн.

CR4 розраховується на основі ринкових часток постачальників у загальному імпорті. Високі значення індексу свідчать про значну концентрацію та підвищену вразливість ринку, тоді як низькі про більш диверсифіковану структуру постачання.

Розраховані у табл. 2.8 показники CR4 за 2014-2024 рр. дозволяють простежити, як змінювалася структура постачання діамантів до ЄС упродовж останнього десятиріччя. Динаміка індексу дає можливість оцінити вплив глобальних подій, торговельних обмежень та економічних коливань на рівень концентрації ринку, а також виявити періоди посилення чи послаблення залежності ЄС від провідних експортерів.

Таблиця 2.8 – Індекс концентрації CR4 для ринку діамантів ЄС (2014-2024)

Рік	CR4 (%)
2014	86,8
2015	87,5
2016	92,9
2017	84,4
2018	92,7
2019	61,8
2020	97,3
2021*	100,3 (через округлення сумарні частки >100)

Продовження табл. 2.8	
2022	92,5
2023	91,6
2024	94,3

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 2.5.

Розраховані значення індексу CR4 свідчать про те, що ринок імпорту діамантів до ЄС характеризується дуже високою концентрацією. У більшості років CR4 перевищує 90%, що означає домінування кількох провідних постачальників та обмежену диверсифікацію джерел. Показник різко зростає після 2020 року, що може бути пов'язано зі змінами в глобальних ланцюгах постачання та зміцненням позицій Індії. Такі результати підкреслюють підвищену залежність ЄС від невеликого кола країн-партнерів та можливі ризики для стабільності ринку.

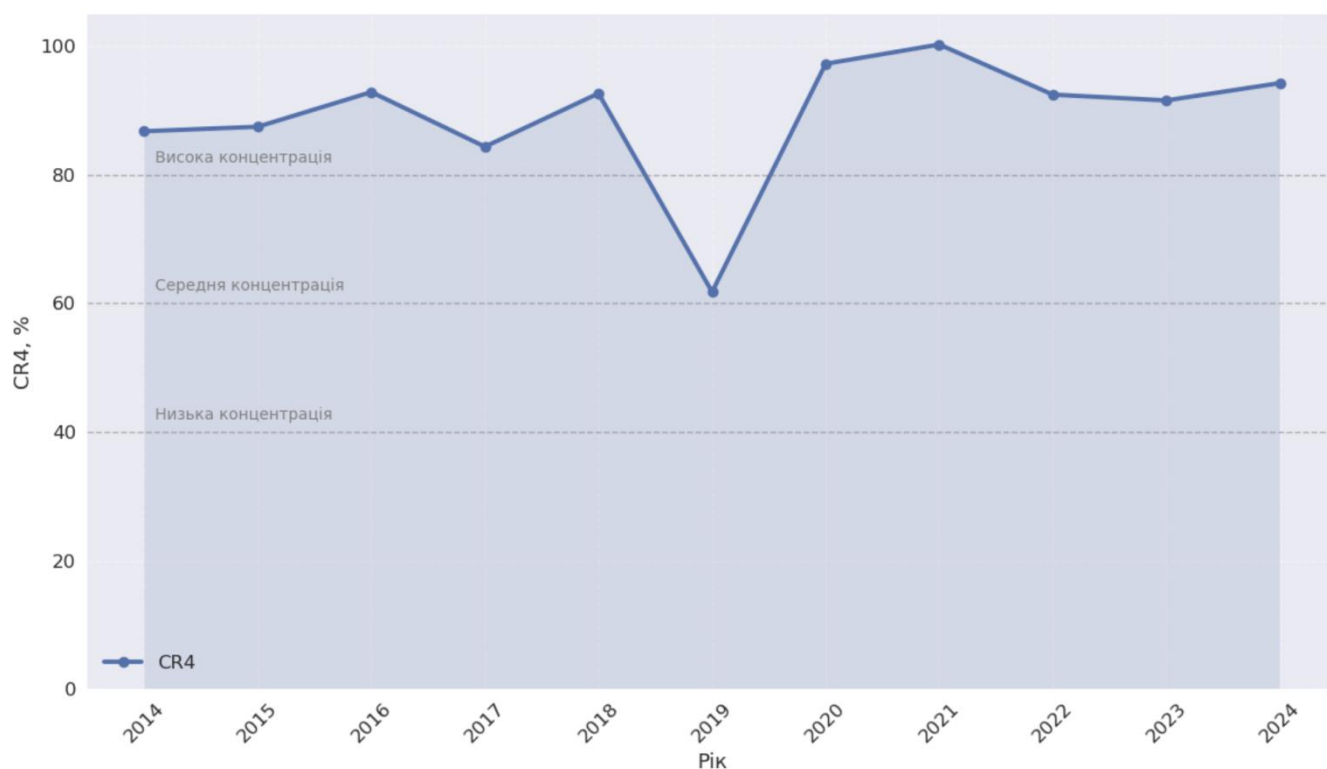

Рисунок 2.3 – Динаміка індексу концентрації CR4 на ринку діамантів ЄС у 2014-2024 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 2.8.

Графік відображає зміну рівня концентрації імпорту діамантів у ЄС за 2014-2024 рр., демонструючи переважно високі значення CR4. Видно, що після 2020 року індекс наближається до 95-100%, що свідчить про різке посилення ролі чотирьох основних постачальників. Така динаміка підтверджує тенденцію до зростаючої залежності ринку від обмеженого кола країн та зменшення конкурентності структури постачання.

Індекс Герфіндаля-Гіршмана (ННІ)

Один із найважливіших індикаторів рівня концентрації ринку:

$$ННІ = \sum s_i^2 \quad (2.4)$$

де частки s_i – беруться у десятковому вигляді (наприклад, 40% → 0.40).

Для поглибленої оцінки рівня концентрації ринку використовується індекс Герфіндаля-Гіршмана (ННІ), який узагальнює вплив усіх постачальників з урахуванням їхніх ринкових часток. На відміну від CR4, цей показник дозволяє точніше оцінити ступінь домінування окремих країн на ринку.

Чим вище значення ННІ, тим більш концентрованим є ринок; значення понад 2500 свідчать про високий рівень концентрації та потенційні конкурентні ризики. У табл. 2.9 на основі розрахованих часток було визначено значення ННІ для ринку діамантів ЄС.

Таблиця 2.9 – Індекс Герфіндаля-Гіршмана (ННІ) на ринку діамантів ЄС у 2014-2024 рр.

Рік	Значення ННІ
2014	2540,4
2015	2116,6
2016	2298,7
2017	2110,5
2018	2433,3
2019	2048,3

Продовження табл. 2.9	
2020	2309,7
2021	2589,5
2022	2823,4
2023	2611,8
2024	2931,3

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 2.5.

Значення індексу Герфіндаля-Гіршмана за 2014-2024 рр. свідчать про стійко високий рівень концентрації на ринку діамантів ЄС. Усі показники перевищують 2000, а з 2021 року стабільно перебувають вище 2500, що відповідає висококонцентрованому ринку. Найвищі значення ННІ зафіксовані у 2022-2024 рр. (2800-2930), що відображає зростання залежності ЄС від обмеженого кола постачальників та підвищення ризиків. Отримані результати узгоджуються з динамікою CR4 і підтверджують посилення ринкової концентрації.

Рисунок 2.4 – Динаміка індексу Герфіндаля-Гіршмана (ННІ) на ринку діамантів ЄС у 2014-2024 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних з табл. 2.9.

Діаграма наочно відображає структуру імпорту діамантів до ЄС та підтверджує нерівномірність розподілу часток між основними країнами-постачальниками, що свідчить про високий рівень залежності від домінуючих партнерів. Така концентрація підвищує ризики для стабільності ринку та є основою для подальшого аналізу показників CR4 і ННІ.

Попит на діаманти в ЄС формується переважно за рахунок імпорту, оскільки власний видобуток майже відсутній. Обсяги імпорту виступають ключовим індикатором стану споживчого ринку, розвитку ювелірної галузі та платоспроможності населення. Аналіз попиту за 2014-2024 рр. дозволяє виявити фази зростання, спаду та відновлення, а також чутливість ринку до економічних і геополітичних чинників.

Окремою тенденцією є зростання попиту на лабораторно вирощені діаманти, тоді як споживання природних каменів стабілізується або скорочується. На попит також впливають рівень доходів, інфляція, розвиток онлайн-торгівлі та зміна споживчих уподобань. Загалом отримані результати є основою для подальшого прогнозування розвитку ринку.

Темп приросту:

$$YoY = \frac{V_t - V_{t-1}}{V_{t-1}} \times 100 \quad (2.5)$$

де:

V_t - обсяг імпорту в поточному році,

V_{t-1} - обсяг імпорту в попередньому році

У табл. 2.10 представлено динаміку сукупного попиту Європейського Союзу на діаманти, виміряну через обсяги імпорту від ТОП-5 провідних країн-постачальників упродовж 2014-2024 рр. Така інформація дозволяє простежити не лише загальні тенденції ринку, а й виявити ключові чинники, що формують структуру імпортних потоків та визначають рівень залежності ЄС від основних експортерів діамантів.

Таблиця 2.10 – Динаміка сукупного попиту Європейського Союзу на діаманти за імпортом ТОП-5 країн-постачальників у 2014-2024 рр.

Рік	Сумарний імпорт ТОП-5, млн дол. США	Темп приросту, %
2014	11075027817	-
2015	8926364767	-19,4
2016	8955763182	0,003
2017	8406731726	-6,1
2018	8286058411	-1,4
2019	6163402598	-25,6
2020	4471988394	-27,4
2021	7002719262	0,6
2022	8876169393	0,3
2023	6763720345	-23,8
2024	4209193080	-37,8

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 2.5.

Табл. 2.10 демонструє динаміку сукупного імпорту діамантів до ЄС з ключових постачальників Індії, ОАЕ, Ботсвани, Канади та Ізраїлю у 2014-2024 рр. Дані свідчать про циклічність ринкової кон'юнктури та високу чутливість імпортних потоків до глобальних економічних і політичних змін. Після періоду стабільного зростання ринок зазнав різкого спаду у 2020 р. через пандемію COVID-19, порушення логістики та скорочення виробничої активності. У 2021-2022 рр. відбулося відновлення завдяки відкладеному попиту та загальному економічному поживавленню. Однак у 2023-2024 рр. імпорт знову значно зменшився, що може вказувати на зниження платоспроможного попиту, вплив інфляції, зміну споживчих пріоритетів та конкуренцію з боку лабораторно вирощених діамантів. Загалом динаміка підтверджує волатильність ринку ЄС і його залежність від глобальних трендів та структурних змін у ювелірній індустрії.

Рисунок 2.5 – Динаміка сукупного імпорту діамантів до ЄС (ТОП-5 країн-постачальників) у 2014-2024 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 2.10.

Графік відображає хвилеподібну динаміку попиту на діаманти в ЄС: високі обсяги імпорту у 2014-2018 рр., різке падіння у 2019-2020 рр. через світову кризу та пандемію, часткове відновлення у 2021-2022 рр. і повторний спад у 2023-2024 рр. Загалом це підтверджує високу нестабільність попиту та його чутливість до глобальних економічних шоків.

Оцінка цінової кон'юнктури ринку здійснюється на основі середньої ціни імпорту, що визначається як відношення вартості імпорту до його фізичного обсягу. Такий підхід дозволяє простежити загальні тенденції зміни цін на ринку діамантів ЄС за відсутності біржових котирувань.

Формула розрахунку середньої ціни імпорту

$$P_{avg} = \frac{V}{Q} \quad (2.6)$$

де:

P_{avg} - середня ціна імпорту

V - вартість імпорту

Q - фізичний обсяг імпорту

Для аналізу цінової кон'юнктури ринку діамантів Європейського Союзу у дослідженні використано показники вартості імпорту (Trade Value) та фізичного обсягу поставань (Net Weight) за основними країнами-постачальниками Індією, Об'єднаними Арабськими Еміратами, Ботсваною, Канадою та Ізраїлем у 2014-2024 роках. Поєднання вартісних і кількісних показників дозволяє у подальшому здійснити розрахунок середньої ціни імпорту, що є ключовим індикатором цінової кон'юнктури ринку.

У табл. 2.11 подано дані щодо фізичних обсягів імпорту діамантів до Європейського Союзу з основних країн-постачальників упродовж 2014-2024 рр. Показники відображають фактичну кількість діамантів, які реально надходили на ринок, що дозволяє оцінити не лише напрям і зміну торговельних потоків, а й реальний рівень попиту з боку європейської ювелірної та переробної галузі. Аналіз фізичних обсягів імпорту дає змогу визначити, наскільки стабільними були поставки, які країни забезпечували основну частку товарних надходжень, а також як змінювалися ці позиції під впливом глобальних економічних коливань, логістичних обмежень та зовнішньоторговельної політики.

Динаміка фізичного імпорту дозволяє побачити, чи є зміни на ринку результатом реального коливання обсягів поставок, чи вони пов'язані з короткостроковими зовнішніми чинниками, такими як перебої у видобутку, зміни транспортної інфраструктури або перерозподіл глобальних експортних потоків. Зростання фізичних обсягів свідчить про підвищення активності внутрішнього споживання та виробництва, тоді як спад може вказувати на скорочення попиту, посилення конкуренції з боку лабораторно вирощених каменів, погіршення

економічної ситуації або геополітичні ризики, що впливають на постачання сировини.

Таблиця 2.11 – Фізичний обсяг імпорту діамантів до Європейського Союзу з основних країн-постачальників у 2014-2024 рр.

Рік	Net Weight				
	Індія	ОАЕ	Ботсвана	Канада	Ізраїль
2014	3953,2	3368,3	2261,4	1976,4	1622,1
2015	3420,6	2912,4	0	1938,8	1389,6
2016	8314,9	2123,9	2283	2116,2	1339,6
2017	53304,3	2643,6	3443,3	2635,0	1761,0
2018	10158,3	2444,8	2450,8	2541,1	2254,5
2019	4386,3	2085,1	1730,6	2647,9	1757,7
2020	2182,4	1507,6	1349,5	2277,0	2056,2
2021	2810,6	2076,3	1147,4	2590,3	2129,9
2022	3234,0	1948,3	1018,7	2731,1	1831,8
2023	3447,0	1321,4	1178,7	2668,2	2260,4
2024	3507,4	361,1	1268,4	2334,1	3369,4

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Табл. 2.11 відображає коливання фізичних обсягів імпорту діамантів до ЄС у 2014-2024 рр. Найбільші обсяги вартісних поставок стабільно припадають на Індія та Об'єднані Арабські Емірати як ключові центри огранки й реекспорту. Фізичні обсяги характеризуються значною нерівномірністю, що зумовлено різницею в якості та ступені обробки каміння.

У табл. 2.12 на основі співвідношення вартості та маси постачань надано та розраховано середню ціну імпорту для Ботсвани, Канади та Ізраїлю, що дозволяє оцінити динаміку цінової кон'юнктури європейського ринку діамантів. Отримані результати дають можливість визначити тенденції зміни вартості сировинних діамантів і порівняти цінову політику основних постачальників.

Таблиця 2.12 – Середня ціна імпорту діамантів до ЄС за країнами-постачальниками у 2014-2024 рр.

Рік	Індія	ОАЕ	Ботсвана	Канада	Ізраїль
2014	697308	860563	1010367	739874	1031174
2015	667325	959555	0	575138	829723
2016	275814	987543	986375	500579	935907
2017	41548	807151	443056	500834	688805
2018	243361	847736	602370	498708	442590
2019	473899	551448	587042	420341	458530
2020	618336	545827	824019	354596	184912
2021	922682	683024	1103551	438790	276283
2022	1032561	939821	1404223	591274	360576
2023	747723	935912	918434	486985	251139
2024	535158	661973	598592	402657	116948

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 2.11.

Отримані результати свідчать про високу волатильність середніх імпортних цін протягом усього досліджуваного періоду. Найвищі середні ціни фіксуються у Ботсвани та Ізраїлю, що пояснюється переважанням у структурі постачань високоякісної сировини та оброблених каменів преміум-сегменту.

Для Індії характерна значна цінова асиметрія: надзвичайно низькі значення у 2017-2018 рр. обумовлені масовим імпортом каміння для серійної огранки та реекспорту, тоді як у 2021-2022 рр. спостерігається різкий перехід до дорожчого сегменту.

ОАЕ демонструють високу нестабільність рівня цін, що відображає зміну функції країни як логістичного хабу. Загалом після 2022 року для всіх країн характерне зниження середніх цін, що підтверджує фазу цінової корекції світового ринку діамантів.

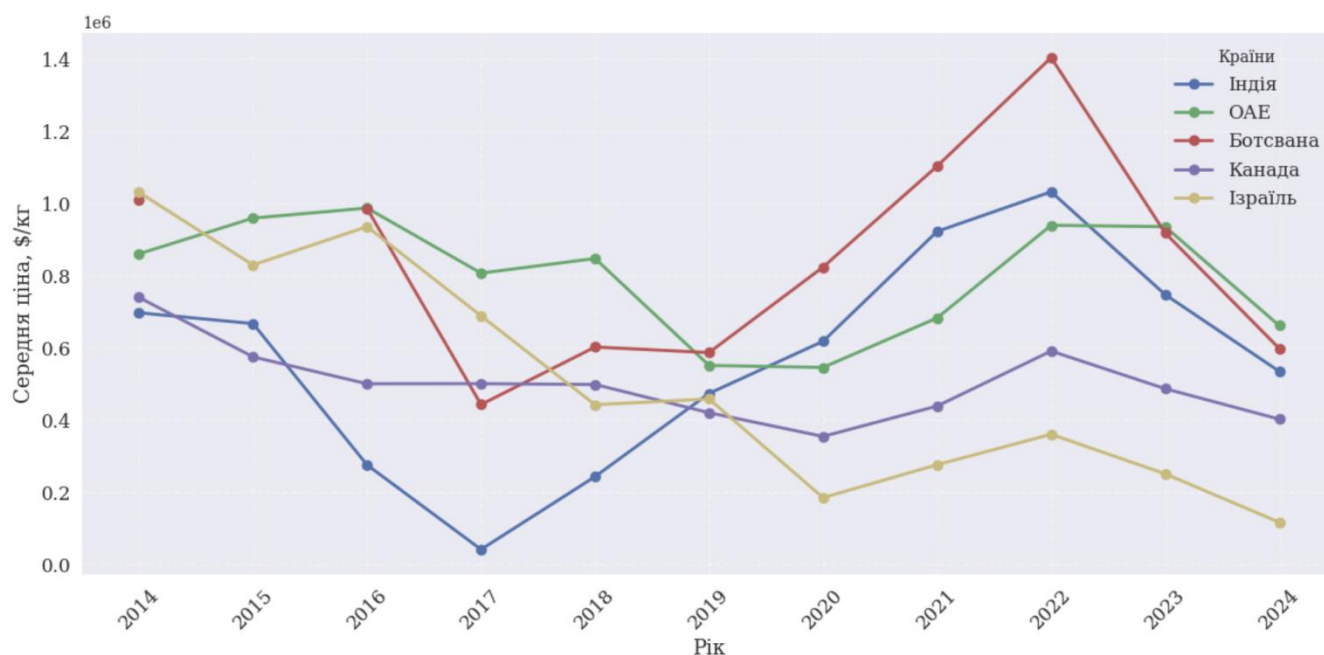

Рисунок 2.6 – Динаміка середньої ціни імпорту діамантів до ЄС за країнами-постачальниками у 2014-2024 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 2.12.

У 2014-2024 рр. середні ціни імпорту діамантів до ЄС характеризуються високою волатильністю. Найбільші коливання спостерігалися у 2017-2019 рр. та 2023-2024 рр., що пов'язано зі спадом світового попиту, накопиченням запасів і зниженням купівельної спроможності. Найвищий рівень цін фіксувався у 2021-2022 рр. на тлі постпандемічного відновлення. Загалом ринок демонструє нестійку цінову динаміку та високу чутливість до глобальних економічних шоків.

Комплексна оцінка обсягів, цін, темпів приросту, а також показників концентрації CR4 і ННІ дозволила визначити фазу розвитку ринку. У 2014-2018 рр. переважала відносна стабільність, у 2019-2020 рр. різкий спад, у 2021-2022 рр. нестійке відновлення, а у 2023-2024 рр. знову спостерігається ослаблення ділової активності.

Отже, у 2024-2025 рр. ринок дорогоцінного каміння ЄС перебуває у перехідній фазі «спад - стабілізація», що зумовлює підвищені підприємницькі ризики та необхідність обережних стратегій розвитку бізнесу.

Висновок до розділу 2

У межах другого розділу дослідження здійснено інтелектуальний аналіз кон'юнктури європейського ринку дорогоцінного каміння на основі системи кількісних показників, що відображають динаміку, структуру, рівень концентрації та ризиковість розвитку ринку. Основними аналітичними індикаторами виступили темпи приросту ринку, частка окремих країн у загальному обсязі торгівлі, індекс ринкової концентрації CR4 та індекс Герфіндаля – Хіршмана (ННІ).

Темпи приросту використовуються для оцінки швидкості зміни обсягів імпорту та експорту дорогоцінного каміння у країнах Європейського Союзу та дозволяють виявити фази зростання, стагнації або спаду ринку. Даний показник є ключовим для аналізу циклічності ринку та визначення стійкості його розвитку під впливом глобальних економічних шоків, зміни споживчого попиту та фінансових криз.

Ринкова частка окремих країн формується як відношення обсягу їх зовнішньоторговельних операцій до загального обсягу ринку ЄС. Аналіз часток дозволяє визначити країни-лідери, ядро ринку та периферійні сегменти, а також оцінити ступінь нерівномірності розподілу торгових потоків між учасниками ринку.

Для оцінки ступеня монополізації та конкурентного середовища застосовується індекс концентрації CR4, який відображає сумарну частку чотирьох найбільших країн-учасників ринку. Підвищені значення CR4 свідчать про домінування обмеженого кола країн і високі бар'єри входу до галузі.

Більш глибоку оцінку конкурентної структури забезпечує індекс ННІ (Herfindahl–Hirschman Index), який враховує частки всіх учасників ринку та дозволяє кількісно ідентифікувати рівень ринкової концентрації як низький, середній або високий. Використання ННІ є особливо доцільним для ринку діамантів, який традиційно характеризується високим рівнем глобальної концентрації та значною роллю транснаціональних корпорацій і фінансових хабів.

У межах кон'юнктурного аналізу також здійснюється оцінка підприємницьких ризиків, які формуються під впливом цінової волатильності, зміни регуляторної

політики ЄС, санкційних обмежень, посилення фінансового моніторингу та конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів. Сукупність зазначених показників дозволяє комплексно оцінити сучасний стан ринку, його структурні дисбаланси та потенційні загрози розвитку.

Отримані результати інтелектуального аналізу створюють аналітичну основу для подальшого моделювання, прогнозування та формування стратегічних рекомендацій, що будуть розглянуті у наступних розділах дослідження.

РОЗДІЛ 3

ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ

3.1. Сучасні підходи до сценарного моделювання та прогнозування в бізнес-аналітиці

Сучасний світовий ринок дорогоцінного каміння функціонує в умовах високої економічної нестабільності, що зумовлена поєднанням макроекономічних, фінансових, геополітичних і технологічних чинників. Коливання валютних курсів, інфляційні процеси, зниження купівельної спроможності населення, зміни у споживчій поведінці, а також активний розвиток лабораторно вирощених каменів формують складне та динамічне середовище розвитку галузі. За таких умов традиційні лінійні підходи до планування втрачають ефективність, а ключову роль у формуванні управлінських рішень відіграє сценарне прогнозування.

Прогнозні сценарії розвитку ринку дорогоцінного каміння дозволяють оцінити альтернативні траєкторії його динаміки залежно від зміни зовнішніх умов. У межах базового сценарію передбачається збереження помірно несприятливих макроекономічних тенденцій, що супроводжуються повільним відновленням економік провідних країн-імпортерів. За таких умов світовий ринок дорогоцінного каміння характеризується поступовим скороченням або стагнацією обсягів, насамперед за рахунок зниження масового споживчого попиту. Європейський ринок у цьому сценарії демонструє ще вищу чутливість до економічної нестабільності, що проявляється у зниженні обсягів імпорту, падінні продажів у середньому ціновому сегменті та посиленні ролі інвестиційного попиту.

Оптимістичний сценарій ґрунтується на припущенні стабілізації світової економіки, зниження інфляції, активізації інвестиційних процесів та відновлення

споживчої довіри. За таких умов очікується стійке зростання світового ринку дорогоцінного каміння, передусім у преміальному та інвестиційному сегментах. Відновлюється попит на ювелірні вироби з натуральними каменями, активізуються міжнародні торговельні потоки, зростає роль Азії та Близького Сходу як ключових центрів споживання. Європейський ринок у межах оптимістичного сценарію демонструє помірне відновлення, однак його темпи зростання, як правило, залишаються нижчими за середньосвітові.

Кризовий сценарій передбачає загострення глобальних економічних та фінансових дисбалансів, поглиблення рецесійних процесів і зниження інвестиційної активності. У такому випадку світовий ринок дорогоцінного каміння зазнає різкого скорочення, істотно знижується попит на ювелірні вироби, а попит концентрується переважно в сегменті інвестиційних каменів як інструментів збереження капіталу. Європейський ринок у кризовому сценарії характеризується особливо глибоким спадом через високу залежність від рівня доходів населення та загального економічного фону. Відновлення після кризових явищ відбувається повільно й супроводжується зміною структури попиту.

Поряд із прогностичними сценаріями важливу роль у визначенні майбутнього галузі відіграють стратегічні напрями її розвитку, які формуються під впливом довгострокових трансформацій. Одним із таких напрямів є зміна структури споживчого попиту, що проявляється у скороченні масового сегмента та зростанні значення преміальних та інвестиційних каменів. Діаманти дедалі більше сприймаються не лише як елемент прикраси, а як альтернативний фінансовий актив, що посилює інтеграцію ринку дорогоцінного каміння у глобальну систему фінансових ринків.

Важливим стратегічним викликом залишається посилення конкуренції з боку лабораторно вирощених каменів, які активно витісняють натуральні діаманти з бюджетного та середнього цінових сегментів. Це зумовлює необхідність для компаній, що працюють із природним камінням, переорієнтації на високомаржинальні ніші, розвиток брендів, сертифікацію продукції та підвищення рівня прозорості бізнесу.

Окреме місце серед стратегічних напрямів займає цифровізація ринку дорогоцінного каміння. Активний розвиток електронної комерції, онлайн-аукціонів, цифрових сертифікатів та блокчейн-технологій для відстеження походження каменів докорінно змінює логіку функціонування ринку. Цифрові рішення забезпечують зростання прозорості, зниження транзакційних витрат та підвищення довіри між учасниками ринку.

Посилення ролі етичних та ESG-стандартів також набуває стратегічного значення. Для споживачів усе більш важливими стають екологічна безпека, соціальна відповідальність компаній, дотримання прав працівників і легальність походження каменів. У результаті відповідність ESG-критеріям перетворюється не лише на репутаційну вимогу, а й на економічний чинник конкурентоспроможності, особливо на європейському ринку.

Географічна трансформація світового ринку дорогоцінного каміння полягає у поступовому зміщенні центрів попиту з Європи та Північної Америки в бік країн Азії та Близького Сходу. Це змінює структуру глобальних торговельних потоків, логістичних ланцюгів і інвестиційних пріоритетів у галузі.

Таким чином, прогностичні сценарії та стратегічні напрями розвитку ринку дорогоцінного каміння свідчать про те, що галузь перебуває у фазі глибокої структурної трансформації. Подальша динаміка ринку визначатиметься поєднанням макроекономічних умов, технологічних змін, етичних стандартів і трансформації споживчих пріоритетів. За таких умов ключовою умовою довгострокової стабільності та конкурентоспроможності підприємств галузі стає їх здатність до стратегічної адаптації, інноваційного розвитку та гнучкого управління ризиками.

У сучасній бізнес-аналітиці прогнозування виступає одним із ключових інструментів ухвалення управлінських рішень, оскільки дозволяє оцінювати майбутню динаміку розвитку ринків, рівень ризиків та потенційну прибутковість інвестицій. Особливо важливу роль прогнозування відіграє для ринків із високим рівнем волатильності, до яких належить ринок дорогоцінного каміння. Для нього характерні різкі цінові коливання, залежність від світової економічної кон'юнктури,

чутливість до фінансових криз, а також тісний зв'язок із поведінкою інвесторів і споживачів.

Специфікою ринку діамантів і кольорового дорогоцінного каміння є його багатофакторна залежність. Формування попиту відбувається не лише під впливом ювелірної промисловості, а й як інвестиційного активу, що робить цей ринок близьким до фондового та валютного ринків. Значний вплив мають геополітичні чинники, санкційна політика, обмеження експорту, валютні коливання, динаміка біржових індексів, а також регуляторна політика провідних країн-експортерів та переробників алмазів. Усі ці фактори формують нестабільне зовнішнє середовище, яке ускладнює процес прогнозування та підвищує рівень невизначеності.

У бізнес-аналітиці для прогнозування розвитку ринків застосовується комплекс кількісних і якісних методів, які дозволяють оцінити як загальні тенденції, так і можливі сценарії розвитку подій. Для ринку дорогоцінного каміння ці методи мають свою специфіку, оскільки класичні фінансові індикатори не завжди повною мірою відображають реальні процеси, що відбуваються у видобутку, торгівлі та переробці діамантів і кольорового каміння. Тому для отримання максимально достовірного прогнозу використовується поєднання математичних моделей, статистичних методів та експертних оцінок.

Застосування різних підходів до прогнозування дозволяє не лише визначити загальний напрям розвитку ринку, а й оцінити можливі ризики, наслідки економічних криз, зміни у структурі попиту й пропозиції, а також вплив глобальних фінансових і політичних процесів. Саме тому в межах даного дослідження використовується комплексний підхід, що поєднує аналіз історичних даних, математичне моделювання та сценарне прогнозування, що є найбільш доцільним для ринку дорогоцінного каміння. У табл. 3.1 узагальнено основні методи прогнозування ринку дорогоцінного каміння, що застосовуються для оцінювання майбутньої динаміки попиту, пропозиції, цінових тенденцій та рівня ринкової активності. Таке порівняння дозволяє визначити сильні та слабкі сторони кожного підходу, а також обрати найбільш придатний інструмент для конкретних завдань аналізу. Узагальнені методи

формують теоретичну основу для подальших прогнозних розрахунків, наведених у наступних підрозділах роботи.

Таблиця 3.1 – Основні методи прогнозування ринку дорогоцінного каміння

Метод прогнозування	Опис підходу	Що прогнозується	Приклад застосування для діамантів
Трендовий аналіз	Визначення загального напрямку змін ринку на основі попередніх періодів	Напрямок зміни цін та попиту	Аналіз індексів цін на брильянти за даними Rapaport
Аналіз часових рядів	Дослідження динаміки ринку на основі послідовних статистичних спостережень	Короткостроковий прогноз цін	Прогноз коливань індексу IDEX
Економетричне моделювання	Встановлення залежності ринку від макроекономічних показників	Вплив курсу валют, інфляції, ставок	Оцінка впливу долара США на попит на діаманти
Сценарне моделювання	Побудова можливих варіантів розвитку ринку за різних умов	Поведінка ринку в різних умовах	Базовий, оптимістичний і кризовий сценарії 2025-2030 рр.
Експертні оцінки	Узагальнення прогнозів фахівців галузі	Загальні ринкові тенденції	Прогнози попиту компанії De Beers

Джерело: Побудовано автором на основі [32, 59].

Прогнозування ринку брильянтів доцільно здійснювати із застосуванням комплексу методів, оскільки ринок характеризується високою волатильністю та залежністю від глобальних економічних і геополітичних чинників. Трендовий аналіз дозволяє визначити загальний напрям розвитку ринку, але має обмеження щодо врахування кризових подій. Аналіз часових рядів є ефективним для короткострокового прогнозування з урахуванням сезонності та циклічності попиту.

Економетричне моделювання дає змогу оцінити вплив макроекономічних факторів на попит і ціни, проте потребує якісної статистичної бази. Сценарне моделювання використовується для стратегічної оцінки розвитку ринку в умовах невизначеності, а експертні оцінки дозволяють враховувати галузеві тенденції, зокрема розвиток синтетичних діамантів та зміну споживчих уподобань.

Для подальших розрахунків у роботі обґрунтовано застосування комплексного підходу на основі поєднання трендового аналізу, аналізу часових рядів та сценарного моделювання, що забезпечує найбільш реалістичний прогноз розвитку ринку у середньостроковій перспективі.

3.2. Розробка сценарних моделей та прогнозування розвитку світового та європейського ринків дорогоцінного каміння на 2025-2030 роки

Прогнозування розвитку світового та європейського ринків діамантів є особливо актуальним в умовах економічної нестабільності, геополітичних ризиків і трансформації споживчого попиту. Після різкого спаду у 2020 р. ринок відновився у 2021-2022 рр., однак у 2023-2024 рр. знову зазнав корекції через інфляційний тиск, підвищення відсоткових ставок і посилення конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів.

Прогноз у дослідженні побудовано на основі даних UN Comtrade за кодом HS 7102 за 2014-2024 рр. Світовий ринок розглядається як агрегований показник міжнародної торгівлі, тоді як європейський як окремий сегмент у межах торгівлі країн ЄС з іншими державами. Такий підхід дозволяє оцінити загальні тенденції та роль Європи у структурі світового ринку.

З урахуванням високої волатильності ринку застосовано сценарне моделювання з використанням базового, оптимістичного та кризового сценаріїв. У табл. 3.2 наведено прогнозні значення розвитку світового ринку діамантів на 2025-

2030 рр. за кожним зі сценаріїв. Прогноз побудовано на основі виявлених тенденцій 2014-2024 рр. і дає змогу визначити можливі траєкторії розвитку ринку, оцінити потенційні ризики та окреслити можливості для учасників галузі в умовах різних варіантів майбутньої економічної динаміки.

Таблиця 3.2 – Динаміка світового ринку діамантів за даними UN Comtrade (HS 7102), 2014-2024

Рік	Trade Value, US\$	Ринок
2014	149041855336	Світ
2015	128022707198	Світ
2016	131749757914	Світ
2017	131922506988	Світ
2018	134555098448	Світ
2019	113748976433	Світ
2020	76842900744	Світ
2021	119236560069	Світ
2022	127231225575	Світ
2023	106041375760	Світ
2024	63958872334	Світ

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Світовий ринок діамантів у 2014-2024 рр. характеризувався циклічним розвитком і високою чутливістю до глобальних економічних чинників. У 2014-2018 рр. спостерігалася відносна стабільність, у 2019-2020 рр. різкий спад через пандемію, у 2021-2022 рр. фаза відновлення, а у 2023-2024 рр. нове скорочення обсягів торгівлі під впливом інфляції, високих ставок, геополітичних ризиків та конкуренції з боку лабораторних діамантів.

Табл. 3.3 відображає, що максимальні обсяги світової торгівлі були зафіксовані у 2014 році, найглибше падіння у 2020 році, після чого відбулося короткострокове відновлення та повторне зниження у 2023-2024 рр., що формує нестійку основу для подальшого прогнозування.

Таблиця 3.3 – Динаміка європейського ринку діамантів за даними UN Comtrade (HS 7102), 2014-2024

Рік	Trade Value, US\$	Ринок
2014	20641487662	Європа
2015	15784585373	Європа
2016	16216362449	Європа
2017	15504453028	Європа
2018	15276430878	Європа
2019	12309160761	Європа
2020	7971371578	Європа
2021	12012009029	Європа
2022	12620678147	Європа
2023	9078018836	Європа
2024	6521772851	Європа

Джерело: Побудовано автором на основі [57].

Табл. 3.3 відображає динаміку європейського ринку діамантів у 2014-2024 рр., яка загалом повторює світові тенденції, але з більш глибокими спадами. Максимальні обсяги торгівлі зафіксовані у 2014-2016 рр., різкий спад у 2020 р. через пандемію, короткострокове відновлення у 2021-2022 рр., після чого у 2023-2024 рр. знову спостерігається суттєве скорочення. Це підтверджує високу чутливість європейського ринку до глобальної економічної нестабільності та доцільність застосування сценарного прогнозування.

Для обґрунтування базового сценарію прогнозування розвитку світового та європейського ринків діамантів у даному дослідженні було розраховано середньорічний темп зміни обсягу ринку (CAGR) за період 2014-2024 років. Розрахунок виконано на основі статистичних даних міжнародної торговельної бази UN Comtrade за товарним кодом HS 7102 (природні діаманти).

Показник CAGR дозволяє визначити усереднену швидкість зростання або скорочення ринку за досліджуваний період та використовується як базова основа для побудови прогнозу на 2025-2030 роки.

$$CAGR = \left(\frac{V_{\text{кін}}}{V_{\text{поч}}} \right)^{\frac{1}{n}} - 1 \quad (3.1)$$

$V_{\text{кін}}$ – значення показника у кінцевому році

$V_{\text{поч}}$ – значення показника у початковому році

n - кількість років досліджуваного періоду

Світовий ринок:

$V_{\text{поч}}=149\,041\,855\,336$ дол. США (2014 р.)

$V_{\text{кін}}=63\,958\,872\,334$ дол. США (2024 р.)

$n=10$ років

Європейський ринок:

$V_{\text{поч}}=20\,641\,487\,662$ дол. США (2014 р.)

$V_{\text{кін}}=6\,521\,772\,851$ дол. США (2024 р.)

$n=10$ років

Розрахунок CAGR світовий ринок:

$$CAGR_{\text{world}} = \left(\frac{63\,958\,872\,334}{149\,041\,855\,336} \right)^{\frac{1}{10}} - 1 = (0,429)^{0,1} - 1 = -0,081$$

Середньорічний темп зміни світового ринку -8,1% на рік.

Розрахунки CAGR європейський ринок:

$$CAGR_{\text{EU}} = \left(\frac{6\,521\,772\,851}{20\,641\,487\,662} \right)^{\frac{1}{10}} - 1 = (0,316)^{0,1} - 1 = -0,109$$

Середньорічний темп зміни європейського ринку -10,9% на рік.

Отримані результати свідчать про те, що у 2014-2024 роках як світовий, так і європейський ринки діамантів характеризувалися стійкою тенденцією до скорочення. Середньорічний темп зниження світового ринку становив близько 8,1 %, тоді як європейський сегмент скорочувався ще швидше приблизно на 10,9 % на рік. Більш значний спад у Європі пояснюється високою чутливістю цього ринку до економічних криз, інфляційних процесів, падіння реальних доходів населення та зростання конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів.

Отримані значення CAGR використовуються у даному дослідженні як основа для формування базового сценарію прогнозу розвитку ринку діамантів на 2025-2030 роки.

Побудова прогнозу розвитку світового та європейського ринків діамантів на 2025-2030 роки у даному дослідженні здійснюється з використанням сценарного підходу, який дозволяє врахувати невизначеність зовнішнього середовища, циклічність ринку, вплив макроекономічних чинників та геополітичні ризики. Вихідною базою для прогнозування виступають фактичні статистичні дані міжнародної торговельної бази UN Comtrade за товарним кодом HS 7102 за період 2014-2024 років, а також результати розрахунку середньорічних темпів зміни обсягів ринку (CAGR).

Базовий сценарій відображає найбільш імовірну траєкторію розвитку ринку за умов збереження поточних економічних тенденцій без різких шоків. Він передбачає стримане відновлення попиту, стабілізацію фінансових ринків і збереження конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів. Базовим роком прогнозування обрано 2024 рік, а прогноз на 2025-2030 рр. побудовано методом екстраполяції на основі середньорічного темпу зміни (CAGR) за 2014-2024 рр. Отримані значення формують згладжену та найбільш імовірну траєкторію розвитку світового й європейського ринків діамантів.

Прогноз обсягу ринку на наступні роки визначається за формулою:

$$V_{t+1} = V_t \times (1 + g) \quad (3.2)$$

де:

V_{t+1} - прогнозне значення обсягу ринку у наступному році;

V_t - фактичне або прогнозне значення обсягу ринку у поточному році;

g - середньорічний темп зміни ринку (CAGR);

t - відповідний рік прогнозного періоду.

Для побудови базового сценарію у даному дослідженні для світового ринку використовується $g_{world} = - 8,1\%$, для європейського ринку використовується $g_{EU} = - 10,9\%$.

У межах базового сценарію передбачається, що ринок діамантів і надалі розвиватиметься відповідно до середньої тенденції, виявленої за період 2014-2024 рр., без різких позитивних чи негативних шоків. Тобто припускається збереження поточних макроекономічних умов: помірне уповільнення світової економіки, обмежений споживчий попит на товари розкоші, конкуренція з боку лабораторних діамантів та відсутність різких змін у регуляторній політиці.

Розрахунок базового сценарію для світу

Базовий рік: 2024

$$V_{2024}^{world} = 63\,958\,872\,334 \text{ дол. США}$$

$$V_{2025}^{world} = 63\,958\,872\,334 \times (1 - 0,0811) \approx 58\,770\,590\,325 \text{ дол. США}$$

Аналогічно розраховуються значення для наступних років та для європейського ринку з використанням відповідного темпу зниження.

$$V_{2026}^{world} = V_{2025}^{world} \times (1 - 0,0811) \approx 58\,771\,807\,788 \times 0,9189 \\ \approx 54\,005\,414\,176 \text{ дол. США}$$

$$V_{2027}^{world} = V_{2026}^{world} \times (1 - 0,0811) \approx 54\,005\,414\,176 \times 0,9189 \\ \approx 49\,625\,575\,086 \text{ дол. США}$$

$$V_{2028}^{world} = V_{2027}^{world} \times (1 - 0,0811) \approx 49\,625\,575\,086 \times 0,9189 \\ \approx 45\,600\,940\,947 \text{ дол. США}$$

$$V_{2029}^{world} = V_{2028}^{world} \times (1 - 0,0811) \approx 45\,600\,940\,947 \times 0,9189 \\ \approx 41\,902\,704\,636 \text{ дол. США}$$

$$V_{2030}^{world} = V_{2029}^{world} \times (1 - 0,0811) \approx 41\,902\,704\,636 \times 0,9189 \\ \approx 38\,504\,395\,290 \text{ дол. США}$$

На основі виконаних прогнозних розрахунків у табл. 3.4 наведено базовий сценарій розвитку світового ринку діамантів на 2025-2030 рр. Представлені показники відображають очікувану траєкторію зростання за умов збереження поточних ринкових тенденцій та стабільного макроекономічного середовища. Базовий сценарій дає змогу оцінити потенційні обсяги ринку у середньостроковій перспективі та визначити орієнтовний рівень ринкової активності в умовах відсутності суттєвих зовнішніх шоків. Додатково він слугує відправною точкою для

порівняння з альтернативними оптимістичним та кризовим сценаріями, що розглядають можливий вплив позитивних і негативних факторів на ринок.

Таблиця 3.4 – Базовий сценарій прогнозу розвитку світового ринку діамантів, 2025-2030

Рік	Обсяг ринку, дол. США	Обсяг ринку, млрд дол. США	Статус
2024	63958872334	64,0	факт (базовий рік)
2025	58771807788	58,8	прогноз
2026	54005414176	54,0	прогноз
2027	49625575086	49,6	прогноз
2028	45600940947	45,6	прогноз
2029	41902704636	41,9	прогноз
2030	38504395290	38,5	прогноз

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 3.2.

У межах базового сценарію світовий ринок діамантів у 2025-2030 рр. демонструє стале скорочення: з 58,77 млрд дол. США у 2025 р. до 38,50 млрд дол. США у 2030 р. Негативна динаміка зумовлена стриманим попитом на ювелірні вироби, високими процентними ставками, слабкою інвестиційною активністю та зростанням конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів. Прогноз свідчить про довготривалий характер спаду та структурні зміни у світовій ювелірній індустрії.

Для європейського ринку базовим роком обрано 2024 рік, а прогноз на 2025-2030 рр. побудовано із застосуванням середньорічного темпу зниження --10,9 %, що відповідає тенденціям попереднього періоду та відображає подальше ослаблення ринкової активності в ЄС.

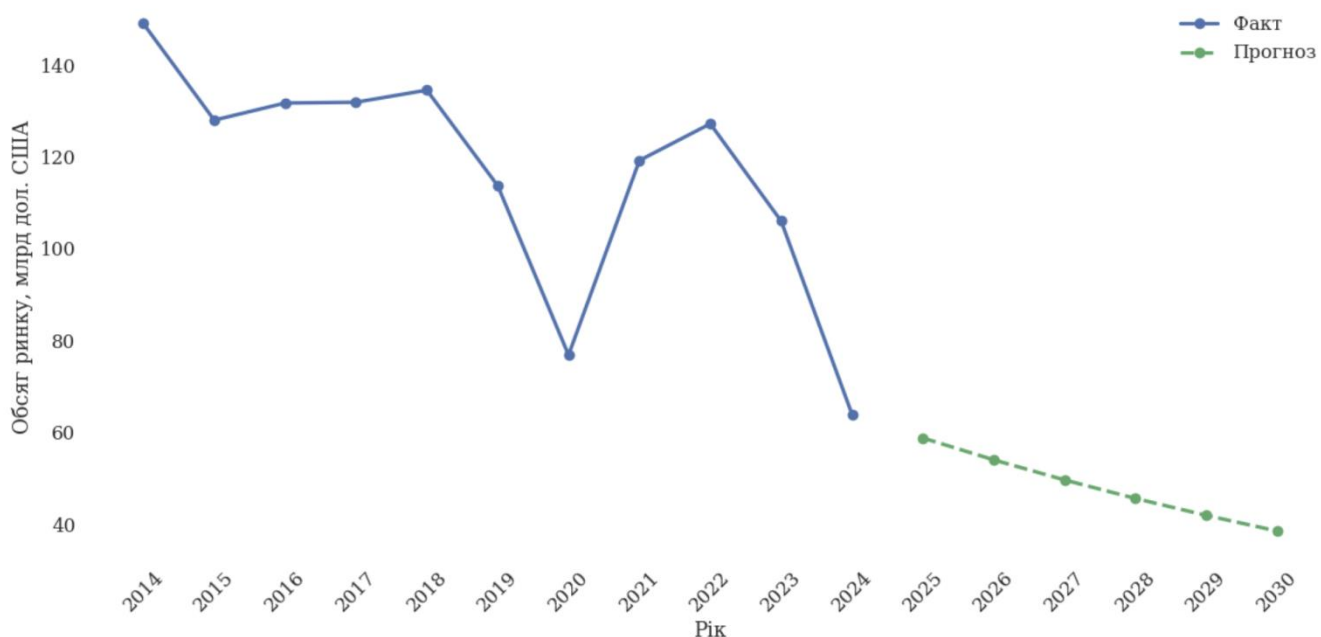

Рисунок 3.1 – Світовий ринок діамантів (HS 7102): факт та базовий прогноз

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних з табл. 3.4.

Графік відображає динаміку світового ринку діамантів у 2014-2024 рр. та базовий прогноз на 2025-2030 рр. У 2014-2018 рр. спостерігався відносно стабільний рівень обсягів торгівлі, у 2019-2020 рр. різкий спад через пандемію, у 2021-2022 рр. короткострокове відновлення, після чого з 2023 року знову фіксується зниження.

Базовий прогноз на 2025-2030 рр. свідчить про подальше поступове скорочення світового ринку з близько 58,8 до 38,5 млрд дол. США, що підтверджує збереження довгострокового спадного тренду та високі ризики для учасників ринку.

Розрахунок базового сценарію для Європи

Базовий рік: 2024

$$V_{2024}^{EU} = 6\,521\,772\,851 \text{ дол. США}$$

$$V_{2025}^{EU} = 6\,521\,772\,851 \times (1 - 0,109) \approx 5\,810\,899\,610 \text{ дол. США}$$

Аналогічно розраховуються значення для наступних років та для європейського ринку з використанням відповідного темпу зниження.

$$V_{2026}^{EU} = V_{2025}^{EU} \times (1 - 0,109) \approx 5\,810\,899\,610 \times 0,891 \approx 5\,177\,511\,553 \text{ дол. США}$$

$$V_{2027}^{EU} = V_{2026}^{EU} \times (1 - 0,109) \approx 5\,177\,511\,553 \times 0,891 \approx 4\,613\,162\,793 \text{ дол. США}$$

$$V_{2028}^{EU} = V_{2027}^{EU} \times (1 - 0,109) \approx 4\,613\,162\,793 \times 0,891 \approx 4\,110\,328\,049 \text{ дол. США}$$

$$V_{2029}^{EU} = V_{2028}^{EU} \times (1 - 0,109) \approx 4\,110\,328\,049 \times 0,891 \approx 3\,662\,302\,292 \text{ дол. США}$$

$$V_{2030}^{EU} = V_{2029}^{EU} \times (1 - 0,109) \approx 3\,662\,302\,292 \times 0,891 \approx 3\,263\,111\,342 \text{ дол. США}$$

У табл. 3.5 подано результати базового сценарію прогнозу розвитку європейського ринку діамантів на 2025-2030 рр. Отримані розрахунки відображають очікувану динаміку попиту та вартісних показників за умов збереження поточних економічних трендів у країнах Європейського Союзу та стабільної ситуації на світовому ринку. Базовий сценарій дозволяє окреслити ймовірну траєкторію зростання європейського сегмента та оцінити потенційні перспективи його розвитку у середньостроковій перспективі.

Таблиця 3.5 – Базовий сценарій прогнозу розвитку європейського ринку діамантів, 2025-2030

Рік	Обсяг ринку, дол. США	Обсяг ринку, млрд дол. США	Статус
2024	6521772851	6,5	факт (базовий рік)
2025	5810899610	5,8	прогноз
2026	5177511553	5,2	прогноз
2027	4613162793	4,6	прогноз
2028	4110328049	4,1	прогноз
2029	3662302292	3,7	прогноз
2030	3263111342	3,3	прогноз

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 3.3.

У базовому сценарії європейський ринок діамантів у 2025-2030 рр. демонструє стійке скорочення: з 5,81 млрд дол. США у 2025 р. до 3,26 млрд дол. США у 2030 р., що означає втрату понад 50 % обсягу порівняно з 2024 роком. Падіння зумовлене високою чутливістю ЄС до інфляції, зниження купівельної спроможності, слабкого попиту на товари розкоші та посилення конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів. Загалом прогноз підтверджує тривалий характер спаду та високу вразливість європейського ринку.

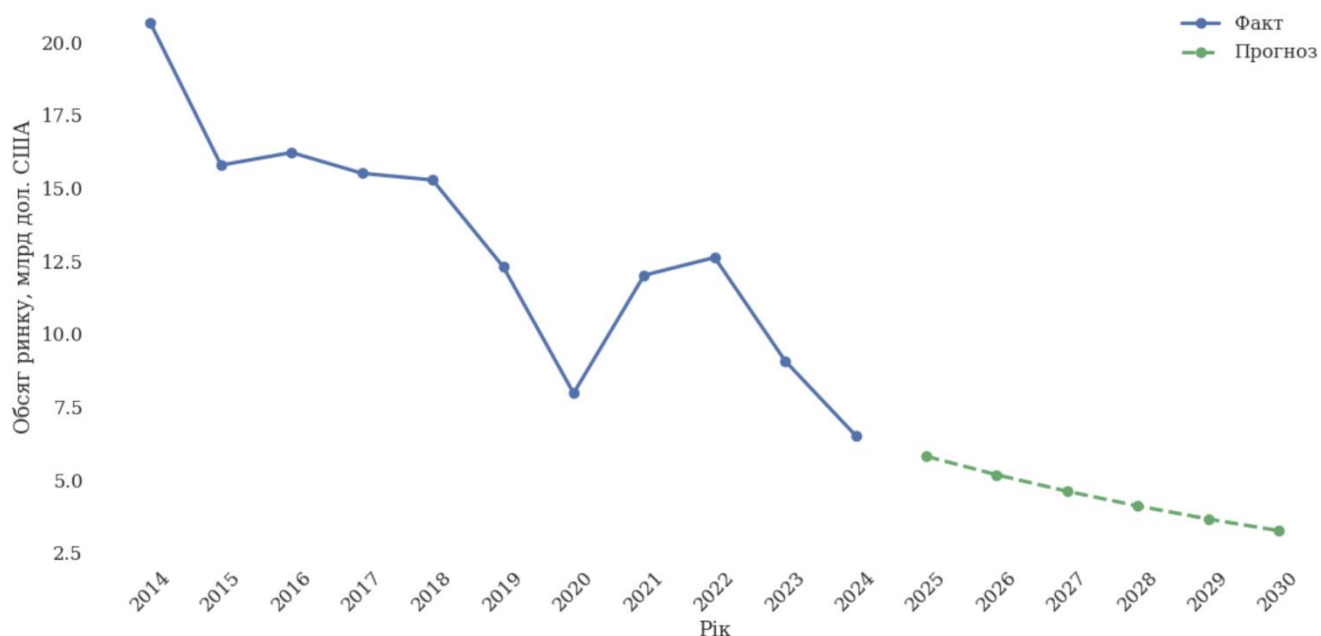

Рисунок 3.2 – Європейський ринок діамантів (HS 7102): факт та базовий прогноз
Джерело: Візуалізовано автором на основі даних з табл. 3.5.

Графік відображає динаміку європейського ринку діамантів у 2014-2024 рр. та базовий прогноз на 2025-2030 рр. У 2014-2016 рр. ринок перебував на відносно високому рівні, з 2017 року спостерігається стале скорочення, з найглибшим спадом у 2020 р. через пандемію. Короткострокове відновлення у 2021-2022 рр. виявилось нестійким, а у 2023-2024 рр. обсяги знову суттєво знизилися.

Базовий прогноз на 2025-2030 рр. передбачає подальше падіння ринку з близько 5,8 до 3,3 млрд дол. США, що свідчить про тривалий спад, високу чутливість Європи до глобальних економічних викликів та необхідність адаптації бізнес-стратегій до умов скорочення попиту й посилення конкуренції з боку лабораторних діамантів.

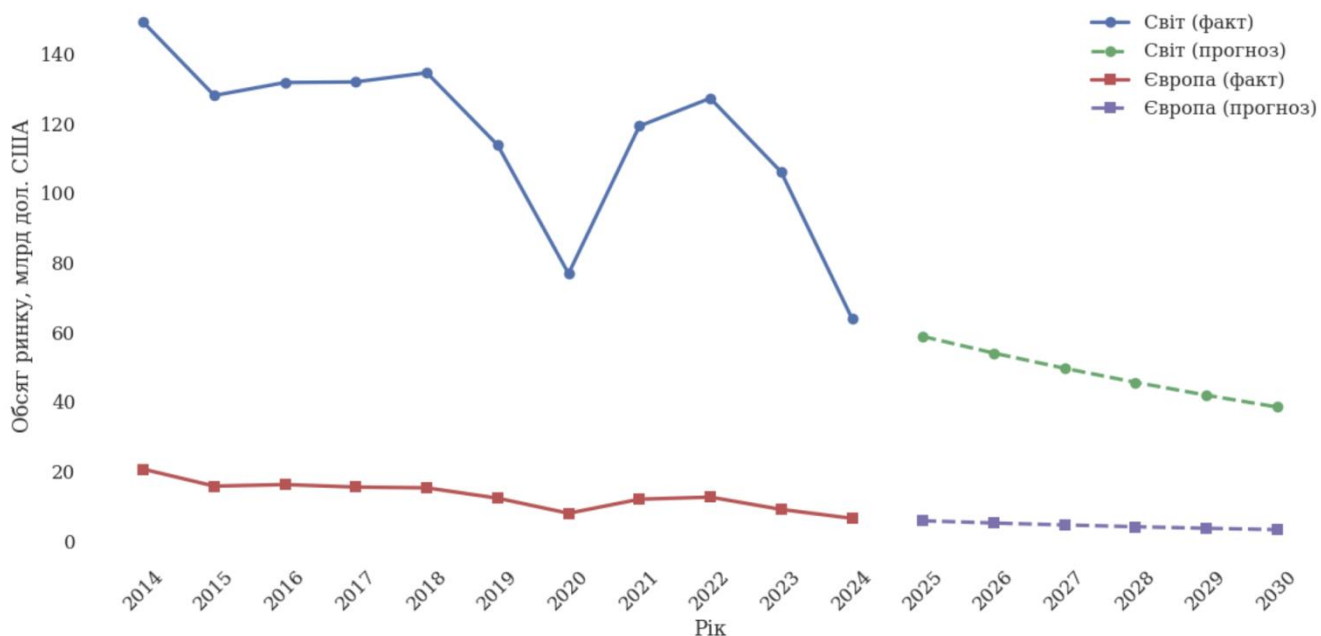

Рисунок 3.3 – Світовий та європейський ринки діамантів (HS 7102): факт та базовий прогноз

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 3.4. та 3.5.

Зведений графік світового та європейського ринків діамантів показує синхронну динаміку їх розвитку у 2014-2024 рр.: різке падіння у 2020 році, короткочасне відновлення у 2021-2022 рр. та повторне зниження у 2023-2024 рр. При цьому європейський ринок демонструє більш різкі відносні коливання та вищу чутливість до кризових чинників.

У прогнозному періоді 2025-2030 рр. обидва ринки у базовому сценарії зберігають низхідний тренд: світовий скорочується з 58,8 до 38,5 млрд дол. США, європейський з 5,8 до 3,3 млрд дол. США, що підтверджує вищу вразливість Європи.

Оптимістичний сценарій передбачає стабілізацію світової економіки, зниження інфляції, відновлення інвестиційної активності та поступове зростання попиту на ювелірні вироби.

Для ринку діамантів реалізація оптимістичного сценарію означає поживлення попиту з боку США, Китаю, Індії та країн Близького Сходу, зростання обсягів міжнародної торгівлі дорогоцінним камінням, стабілізацію цін на природні діаманти,

часткове зниження тиску з боку лабораторно вирощених каменів у преміальному сегменті.

На відміну від базового сценарію, де зберігається спадна динаміка, оптимістичний сценарій передбачає перехід ринку до фази зростання вже з 2025 року. Базовим роком для прогнозу, як і раніше, обрано 2024 рік, оскільки він найбільш повно відображає поточний стан ринку після періоду нестабільності.

У межах даного сценарію приймаються такі середньорічні темпи зростання для світового ринку +5 % на рік, для європейського ринку +4 % на рік.

Прогнозні значення обсягів ринку визначаються за стандартною формулою екстраполяції:

$$V_{t+1} = V_t \times (1 + g) \quad (3.3)$$

де:

V_{t+1} - прогнозне значення обсягу ринку у наступному році;

V_t - фактичне або прогнозне значення обсягу ринку у поточному році;

g - середньорічний темп зміни ринку (CAGR);

t - відповідний рік прогнозного періоду.

Для побудови базового сценарію у даному дослідженні для світового ринку використовується $g_{world} = + 0,05$, для європейського ринку використовується $g_{EU} = + 0,04$.

Для побудови оптимістичного сценарію розвитку світового ринку діамантів використовується базове значення 2024 року та додатній середньорічний темп зростання +5 %, який відображає можливе відновлення попиту на тлі стабілізації світової економіки, зростання інвестиційної активності та підвищення зацікавленості в коштовному камінні як інструменті збереження капіталу. Базовий рівень 2024 року сформовано на основі статистичних даних UN Comtrade за товарним кодом HS 7102. Подальші значення на 2025-2030 роки визначаються шляхом послідовного нарощування обсягів ринку з урахуванням заданого темпу зростання.

Базовий рік: 2024

$$V_{2024}^{world} = 63\,958\,872\,334 \text{ дол. США}$$

$$V_{2025}^{world} = 63\,958\,872\,334 \times (1 + 0,05) \approx 67\,156\,815\,951 \text{ дол. США}$$

Аналогічно розраховуються значення для наступних років та для європейського ринку з використанням відповідного темпу зниження.

$$V_{2026}^{world} = V_{2025}^{world} \times (1 + 0,05) \approx 67\,156\,815\,951 \times 1,05 \\ \approx 70\,514\,656\,748 \text{ дол. США}$$

$$V_{2027}^{world} = V_{2026}^{world} \times (1 + 0,05) \approx 70\,514\,656\,748 \times 1,05 \\ \approx 74\,040\,389\,586 \text{ дол. США}$$

$$V_{2028}^{world} = V_{2027}^{world} \times (1 + 0,05) \approx 74\,040\,389\,586 \times 1,05 \\ \approx 77\,742\,409\,065 \text{ дол. США}$$

$$V_{2029}^{world} = V_{2028}^{world} \times (1 + 0,05) \approx 77\,742\,409\,065 \times 1,05 \\ \approx 81\,629\,529\,518 \text{ дол. США}$$

$$V_{2030}^{world} = V_{2029}^{world} \times (1 + 0,05) \approx 81\,629\,529\,518 \times 1,05 \\ \approx 85\,711\,005\,994 \text{ дол. США}$$

У табл. 3.6 наведено результати оптимістичного сценарію прогнозу розвитку світового ринку діамантів на 2025-2030 рр. Даний сценарій ґрунтується на припущеннях про швидше відновлення глобальної економіки, стабілізацію міжнародних торговельних потоків та зростання інвестиційного інтересу до дорогоцінного каміння. За таких умов ринок може продемонструвати стійку позитивну динаміку, що відображено у поступовому збільшенні прогнозованих обсягів.

Таблиця 3.6 – Оптимістичний сценарій прогнозу розвитку світового ринку діамантів на 2025-2030

Рік	Обсяг ринку, дол. США	Обсяг ринку, млрд дол. США	Статус
2024	63958872334	64,0	факт (базовий рік)
2025	67156815951	67,2	прогноз
2026	70514656748	70,5	прогноз
2027	74040389586	74,0	прогноз
2028	77742409065	77,7	прогноз

Продовження табл. 3.6			
2029	81629529518	81,6	прогноз
2030	85711005994	85,7	прогноз

Джерело: Розраховано автором на основі табл. 3.2.

Згідно з даними табл. 3.6, у межах оптимістичного сценарію прогнозується стійке зростання світового ринку діамантів у 2025-2030 роках. Уже у 2025 році обсяг ринку зростає до 67,2 млрд дол. США, що свідчить про початок фази відновлення після спаду попередніх років. У подальшому позитивна динаміка зберігається, і до 2030 року світовий ринок досягає рівня 85,7 млрд дол. США.

Таким чином, за прогнозований період обсяг світового ринку збільшується майже на 22 млрд дол. США порівняно з базовим 2024 роком. Це відображає можливу реалізацію сприятливих макроекономічних умов, зростання інвестиційного попиту на діаманти, поживавлення ювелірного ринку та підвищення ролі натуральних каменів у преміальному сегменті. Оптимістичний сценарій демонструє потенціал повернення ринку до траєкторії зростання після тривалого періоду нестабільності.

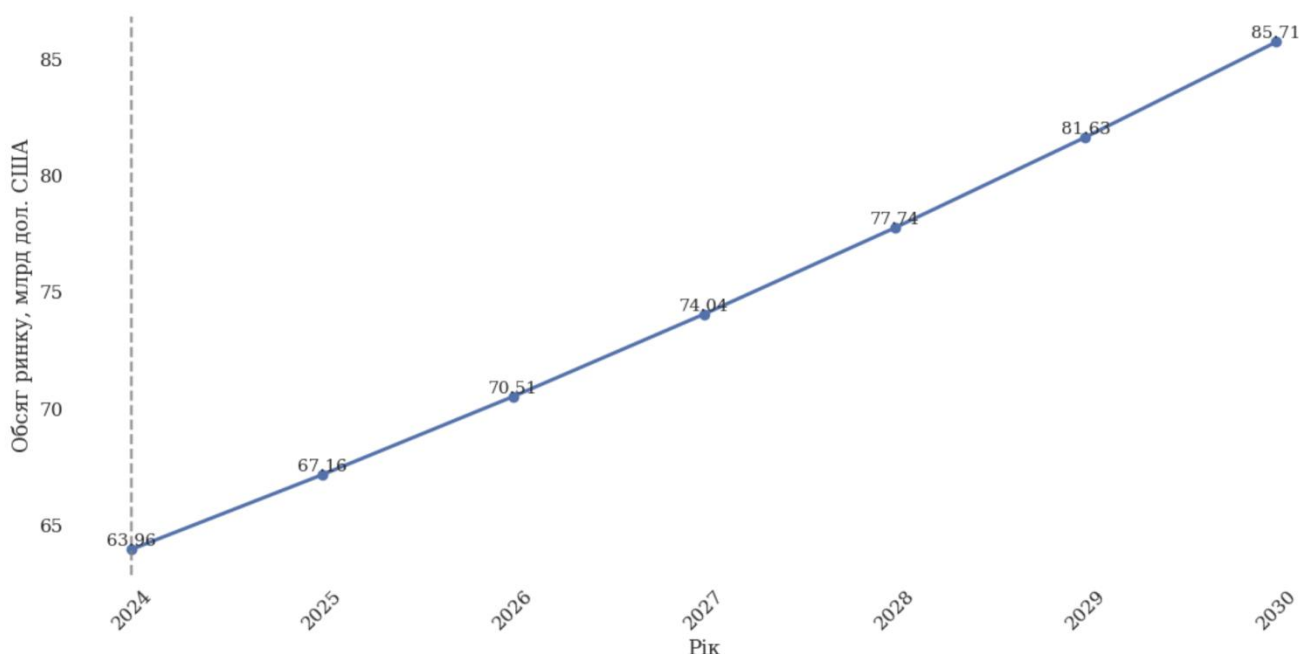

Рисунок 3.4 – Світовий ринок діамантів (HS 7102): оптимістичний сценарій

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 3.6.

Оптимістичний сценарій для світового ринку діамантів у 2025-2030 рр. передбачає стале зростання з близько 64 млрд дол. США у 2024 році до приблизно 85,7 млрд дол. США у 2030 році. Така динаміка зумовлена сприятливими макроекономічними умовами, поживавленням інвестиційної активності та зростанням попиту на ювелірні вироби. Рівномірний характер зростання свідчить про можливе повернення ринку до довгострокової висхідної траєкторії.

Оптимістичний прогноз для європейського ринку базується на поступовому відновленні попиту та стабілізації фінансових ринків. Розрахунки виконані від базового рівня 2024 року із середньорічним темпом зростання +4 %, що відображає більш високу чутливість ЄС до економічних коливань порівняно зі світовим ринком.

Розрахунок оптимістичного сценарію для Європи

Базовий рік: 2024

$$V_{2024}^{EU} = 6\,521\,772\,851 \text{ дол. США}$$

$$V_{2025}^{EU} = 6\,521\,772\,851 \times (1 + 0,04) \approx 6\,782\,643\,765 \text{ дол. США}$$

Аналогічно розраховуються значення для наступних років та для європейського ринку з використанням відповідного темпу зниження.

$$V_{2026}^{EU} = V_{2025}^{EU} \times (1 + 0,04) \approx 6\,782\,643\,765 \times 1,04 \approx 7\,053\,949\,516 \text{ дол. США}$$

$$V_{2027}^{EU} = V_{2026}^{EU} \times (1 + 0,04) \approx 7\,053\,949\,516 \times 1,04 \approx 7\,336\,107\,496 \text{ дол. США}$$

$$V_{2028}^{EU} = V_{2027}^{EU} \times (1 + 0,04) \approx 7\,336\,107\,496 \times 1,04 \approx 7\,629\,551\,796 \text{ дол. США}$$

$$V_{2029}^{EU} = V_{2028}^{EU} \times (1 + 0,04) \approx 7\,629\,551\,796 \times 1,04 \approx 7\,934\,733\,868 \text{ дол. США}$$

$$V_{2030}^{EU} = V_{2029}^{EU} \times (1 + 0,04) \approx 7\,934\,733\,868 \times 1,04 \approx 8\,252\,123\,223 \text{ дол. США}$$

У табл. 3.7 наведено результати оптимістичного сценарію прогнозу розвитку європейського ринку діамантів на 2025–2030 рр. Представлені розрахунки відображають потенційно прискорене зростання ринку за умов сприятливої макроекономічної динаміки в країнах Європейського Союзу, зростання споживчої активності та посилення інвестиційного попиту. Крім того, оптимістичний сценарій передбачає активізацію міжнародної торгівлі, розширення виробничих можливостей та зміцнення позицій провідних учасників ринку. Отримані результати дають змогу оцінити верхню межу можливого розвитку галузі та слугують орієнтиром для стратегічного планування в середньостроковій перспективі.

Таблиця 3.7 – Оптимістичний сценарій прогнозу розвитку європейського ринку діамантів на 2025-2030

Рік	Обсяг ринку, дол. США	Обсяг ринку, млрд дол. США	Статус
2024	6521772851	6,5	факт (базовий рік)
2025	6782643765	6,8	прогноз
2026	7053949516	7,1	прогноз
2027	7336107496	7,3	прогноз
2028	7629551796	7,6	прогноз
2029	7934733868	7,9	прогноз
2030	8252123223	8,3	прогноз

Джерело: Джерело: Розраховано автором на основі табл. 3.3.

За оптимістичним сценарієм європейський ринок діамантів зростає з 6,8 млрд дол. США у 2025 році до 8,3 млрд дол. США у 2030 році, що перевищує рівень 2024 року більш ніж на 1,7 млрд дол. США. Це вказує на відновлення купівельної спроможності та стабілізацію попиту, хоча темпи зростання в Європі все ж залишаються нижчими за глобальні через підвищену чутливість ринку до економічних ризиків.

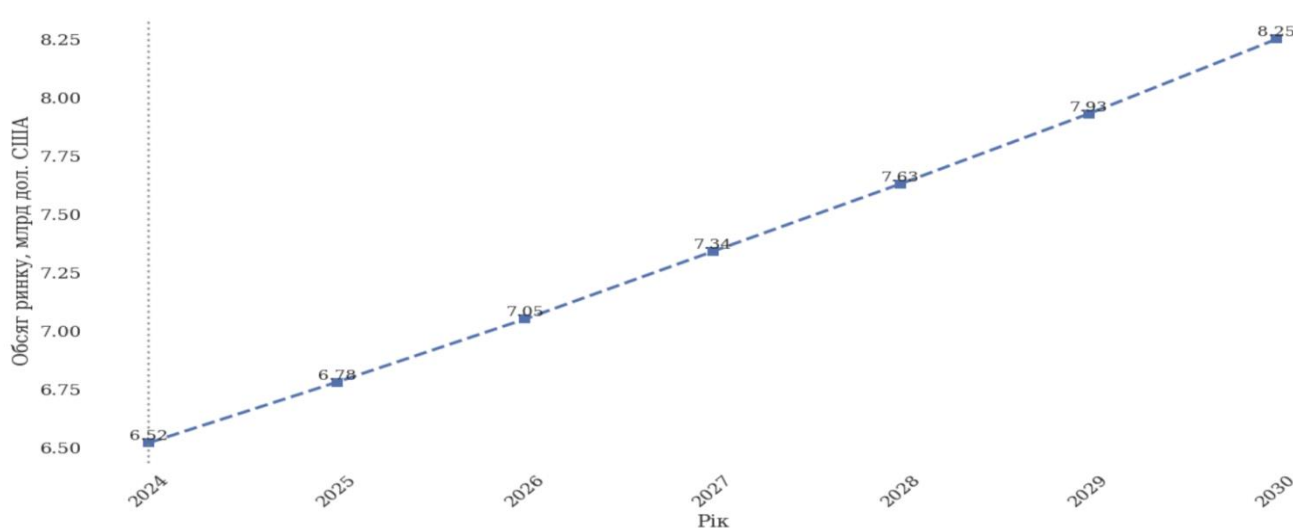

Рисунок 3.5 – Європейський ринок діамантів (HS 7102): оптимістичний сценарій

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних з табл. 3.7.

Графік оптимістичного сценарію для європейського ринку діамантів у 2025-2030 рр. демонструє поступове зростання з близько 6,5 до 8,3 млрд дол. США, що свідчить про відновлення попиту та стабілізацію ювелірного сектору в ЄС. Водночас нижчі темпи зростання порівняно зі світовим ринком підтверджують вищу вразливість Європи до економічних ризиків і конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів. Загалом прогноз зберігає позитивну середньострокову тенденцію.

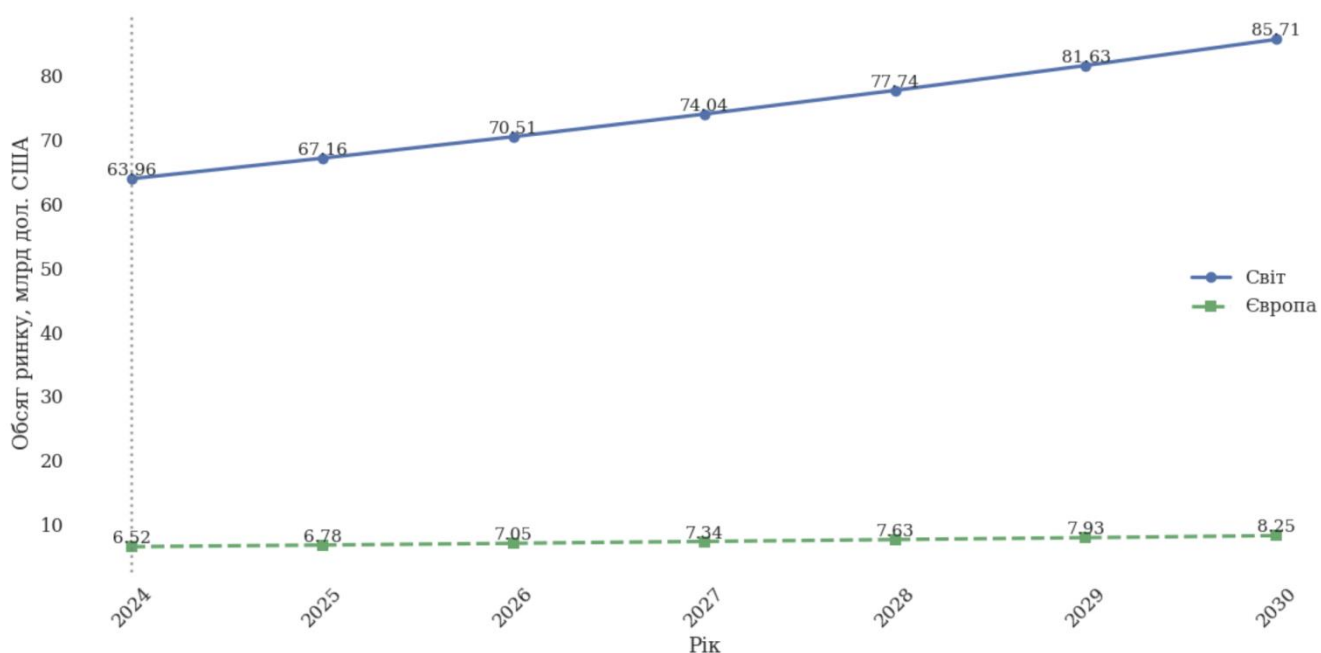

Рисунок 3.6 – Світовий та європейський ринки діамантів (HS 7102): оптимістичний сценарій 2025-2030 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 3.6. та 3.7.

Зведений графік оптимістичного сценарію показує стале зростання світового та європейського ринків діамантів у 2025-2030 рр. Світовий ринок зростає з близько 64 до понад 85 млрд дол. США, тоді як європейський з 6,5 до приблизно 8,3 млрд дол. США. Це свідчить про потенціал відновлення за сприятливих макроекономічних умов, однак Європа демонструє нижчі темпи зростання та вищу вразливість до ризиків.

Кризовий сценарій відображає песимістичний варіант розвитку ринку за умов затяжної рецесії, жорсткої монетарної політики, високої інфляції, обмеженого

кредитування та скорочення реальних доходів населення, що створює суттєві загрози для світового та європейського ринків діамантів.

Реалізація кризового сценарію для ринку діамантів означатиме різке скорочення попиту на ювелірні вироби, зниження інвестиційної привабливості природних діамантів, посилення конкуренції з боку лабораторних каменів, падіння експортної активності та погіршення фінансової стійкості компаній у сфері видобутку, огранювання й дистрибуції коштовного каміння.

Кризовий сценарій передбачає нелінійну динаміку розвитку ринку, за якої різкий спад у 2025-2026 рр. змінюється повільним і нестійким відновленням у 2027-2030 рр., без повернення до рівня 2024 року. Базовим роком моделювання обрано 2024 рік, а розрахунки здійснено на основі фактичних даних UN Comtrade за кодом HS 7102 за 2014-2024 рр.

Оскільки кризовий сценарій передбачає зміну темпів зростання та спаду в окремі роки прогнозного періоду, для розрахунку прогнозних значень використовується формула з диференційованим річним темпом зміни:

$$V_{t+1} = V_t \times (1 + g_t) \quad (3.4)$$

де:

V_{t+1} - прогнозне значення обсягу ринку у наступному році;

V_t - фактичне або прогнозне значення обсягу ринку у поточному році;

g_t - темп зміни ринку у відповідному році;

t - відповідний рік прогнозного періоду.

Для побудови кризового сценарію в даному дослідженні прийняті такі річні темпи зміни:

Для світового ринку діамантів:

2025 рік: $g_{2025}^{world} = -0,05$ (скорочення на 5 %);

2026 рік: $g_{2026}^{world} = -0,03$ (скорочення на 3 %);

2027-2030 роки: $g_t^{world} = +0,02$ (зростання на 2 % щороку).

Для європейського ринку діамантів:

2025 рік: $g_{2025}^{EU} = -0,06$ (скорочення на 6 %);

2026 рік: $g_{2026}^{EU} = -0,04$ (скорочення на 4 %);

2027-2030 роки: $g_t^{EU} = +0,015$ (зростання на 1,5 % щороку).

Таким чином, кризовий сценарій моделює поглиблення негативних тенденцій у короткостроковій перспективі та слабке відновлення у середньостроковому періоді, що відповідає класичним закономірностям розвитку ринків в умовах економічної турбулентності.

Для побудови кризового сценарію розвитку світового ринку діамантів у 2025-2030 роках за базу взято фактичний обсяг ринку у 2024 році, який сформований на основі статистичних даних міжнародної торговельної бази UN Comtrade за товарним кодом HS 7102. Кризовий сценарій моделює варіант реалізації песимістичних макроекономічних умов, за яких світова економіка входить у фазу затяжної нестабільності, що супроводжується скороченням інвестиційної активності, падінням попиту на товари класу «люкс» та зростанням фінансових ризиків.

У прогнозній моделі передбачається, що у 2025-2026 роках світовий ринок перебуватиме у фазі поглибленого спаду, після чого у 2027-2030 роках розпочнеться повільне інерційне відновлення з низькими темпами зростання. Такий підхід дозволяє відобразити типову логіку поведінки глобальних сировинних та інвестиційних ринків в умовах економічної кризи.

Базовий рік: 2024

$$V_{2024}^{world} = 63\,958\,872\,334 \text{ дол. США}$$

$$V_{2025}^{world} = 63\,958\,872\,334 \times (1 - 0,05) \approx 60\,760\,928\,717 \text{ дол. США}$$

Аналогічно розраховуються значення для наступних років та для європейського ринку з використанням відповідного темпу зниження.

$$V_{2026}^{world} = V_{2025}^{world} \times (1 - 0,03) \approx 58\,938\,100\,856 \text{ дол. США}$$

$$V_{2027}^{world} = V_{2026}^{world} \times (1 + 0,02) \approx 60\,116\,862\,873 \text{ дол. США}$$

$$V_{2028}^{world} = V_{2027}^{world} \times (1 + 0,02) \approx 61\,319\,200\,130 \text{ дол. США}$$

$$V_{2029}^{world} = V_{2028}^{world} \times (1 + 0,02) \approx 62\,545\,584\,133 \text{ дол. США}$$

$$V_{2030}^{world} = V_{2029}^{world} \times (1 + 0,02) \approx 63\,796\,495\,816 \text{ дол. США}$$

У табл. 3.8 подано результати кризового сценарію прогнозу розвитку світового ринку діамантів на 2025–2030 рр. Представлені значення відображають можливе зниження ринкової активності за умов погіршення макроекономічної ситуації, скорочення попиту та посилення геополітичних ризиків.

Таблиця 3.8 – Кризовий сценарій прогнозу розвитку світового ринку діамантів на 2025-2030

Рік	Обсяг ринку, дол. США	Обсяг ринку, млрд дол. США	Характер динаміки, %
2024	63958872334	64,0	факт (базовий рік)
2025	60760928717	60,8	спад (-5)
2026	58938100856	58,9	спад (-3)
2027	60116862873	60,1	слабке зростання (+2)
2028	61319200130	61,3	слабке зростання (+2)
2029	62545584133	62,5	слабке зростання (+2)
2030	63796495816	63,8	слабке зростання (+2)

Джерело: Джерело: Розраховано автором на основі табл. 3.2.

У кризовому сценарії світовий ринок діамантів у 2025-2026 рр. входить у фазу поглибленого спаду: у 2025 році обсяг скорочується до 60,8 млрд дол. США, у 2026 році до 58,9 млрд дол. США. Із 2027 року прогнозується повільне інерційне відновлення, однак навіть у 2030 році ринок лише наближається до рівня 63,8 млрд дол. США, не перевищуючи показник 2024 року. Це свідчить про тривалу стагнацію та підвищені ризики для галузі.

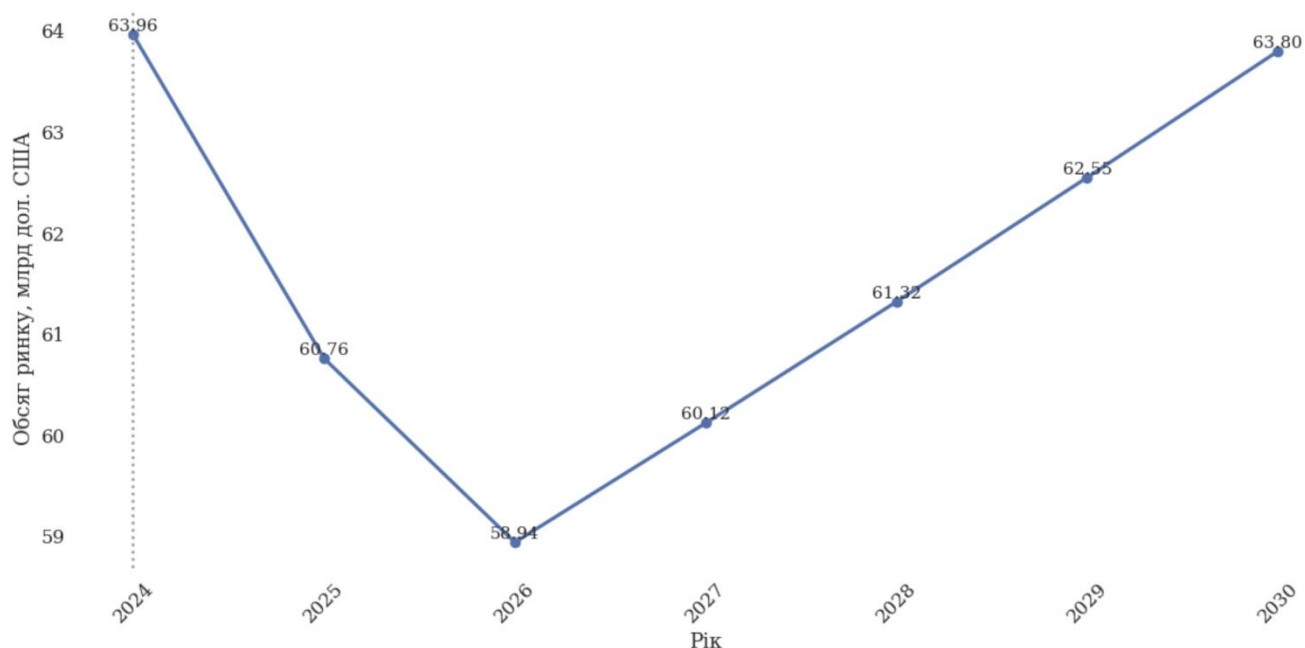

Рисунок 3.7 – Світовий ринок діамантів (HS 7102): кризовий сценарій 2025-2030 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних табл. 3.8.

Графік кризового сценарію світового ринку діамантів демонструє спад у 2025-2026 рр. до мінімального рівня близько 58,9 млрд дол. США з подальшим повільним інерційним відновленням у 2027-2030 рр. Навіть у 2030 році обсяг ринку лише наближається до рівня 2024 року, що свідчить про тривалу стагнацію та відсутність швидкого виходу з кризового стану.

Для прогнозування кризового сценарію європейського ринку використано базовий рівень 2024 року за даними UN Comtrade (HS 7102). Європейський ринок розглядається як більш вразливий до економічних потрясінь через залежність від доходів населення та споживчого попиту. У 2025-2026 рр. прогнозується найглибше скорочення під впливом рецесії та інфляції, а у 2027-2030 рр. лише повільне відновлення, що не дозволяє повернутися до докризових рівнів. Це підтверджує структурну вразливість європейського сегмента ринку діамантів.

Базовий рік: 2024

$$V_{2024}^{EU} = 6\,521\,772\,851 \text{ дол. США}$$

$$V_{2025}^{EU} = 6\,521\,772\,851 \times (1 - 0,06) \approx 6\,130\,466\,480 \text{ дол. США}$$

Аналогічно розраховуються значення для наступних років та для європейського ринку з використанням відповідного темпу зниження.

$$V_{2026}^{EU} = V_{2025}^{EU} \times (1 - 0,04) \approx 5\,885\,247\,821 \text{ дол. США}$$

$$V_{2027}^{EU} = V_{2026}^{EU} \times (1 + 0,015) \approx 5\,973\,526\,538 \text{ дол. США}$$

$$V_{2028}^{EU} = V_{2027}^{EU} \times (1 + 0,015) \approx 6\,063\,129\,436 \text{ дол. США}$$

$$V_{2029}^{EU} = V_{2028}^{EU} \times (1 + 0,015) \approx 6\,154\,076\,378 \text{ дол. США}$$

$$V_{2030}^{EU} = V_{2029}^{EU} \times (1 + 0,015) \approx 6\,246\,387\,523 \text{ дол. США}$$

У табл. 3.9 наведено результати кризового сценарію прогнозу розвитку європейського ринку діамантів на 2025-2030 рр. Представлені показники відображають можливе скорочення попиту та уповільнення ринкової активності за умов погіршення економічної ситуації в Європейському Союзі та посилення зовнішніх ризиків.

Таблиця 3.9 – Кризовий сценарій прогнозу розвитку європейського ринку діамантів на 2025-2030

Рік	Обсяг ринку, дол. США	Обсяг ринку, млрд дол. США	Характер динаміки, %
2024	6521772851	6,5	факт (базовий рік)
2025	6130466480	6,1	спад (-6)
2026	5885247821	5,9	спад (-4)
2027	5973526538	6,0	слабке зростання (+1,5)
2028	6063129436	6,1	слабке зростання (+1,5)
2029	6154076378	6,2	слабке зростання (+1,5)
2030	6246387523	6,2	слабке зростання (+1,5)

Джерело: Розраховано автором на основі таблиці 3.3.

У кризовому сценарії європейський ринок діамантів демонструє вищу вразливість порівняно зі світовим: у 2025-2026 рр. обсяг скорочується до 6,1-5,9 млрд

дол. США. У 2027-2030 рр. прогнозується лише повільне відновлення з темпом близько 1,5 % на рік, і до 2030 року ринок досягає лише 6,2 млрд дол. США, не перевищуючи рівень 2024 року. Це свідчить про затяжну стагнацію та обмежені можливості швидкого відновлення.

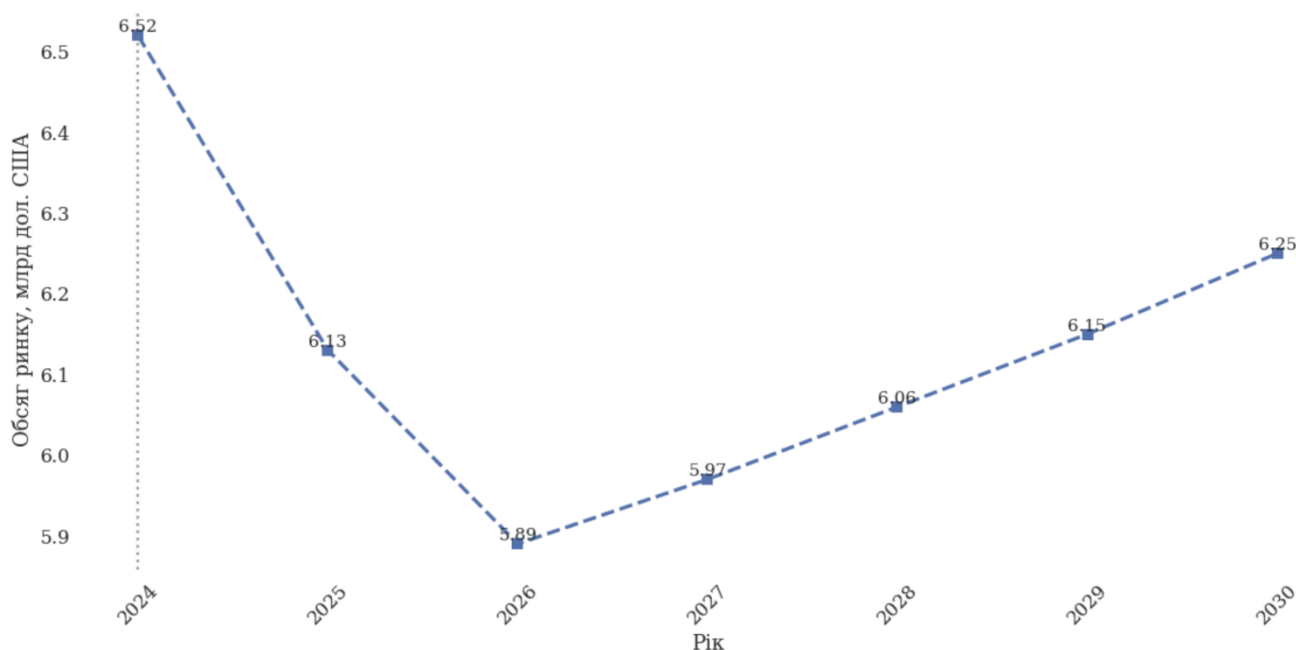

Рисунок 3.8 – Європейський ринок діамантів (HS 7102): кризовий сценарій 2025-2030 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних таблиці 3.9.

Графік кризового сценарію для європейського ринку діамантів показує глибший спад, ніж на світовому ринку: у 2025-2026 рр. обсяг скорочується до 6,1-5,9 млрд дол. США. У 2027-2030 рр. спостерігається лише повільне відновлення, і до 2030 року ринок досягає близько 6,2 млрд дол. США, не перевищуючи рівень 2024 року. Це підтверджує високу вразливість Європи до кризових явищ та обмежений потенціал швидкого відновлення.

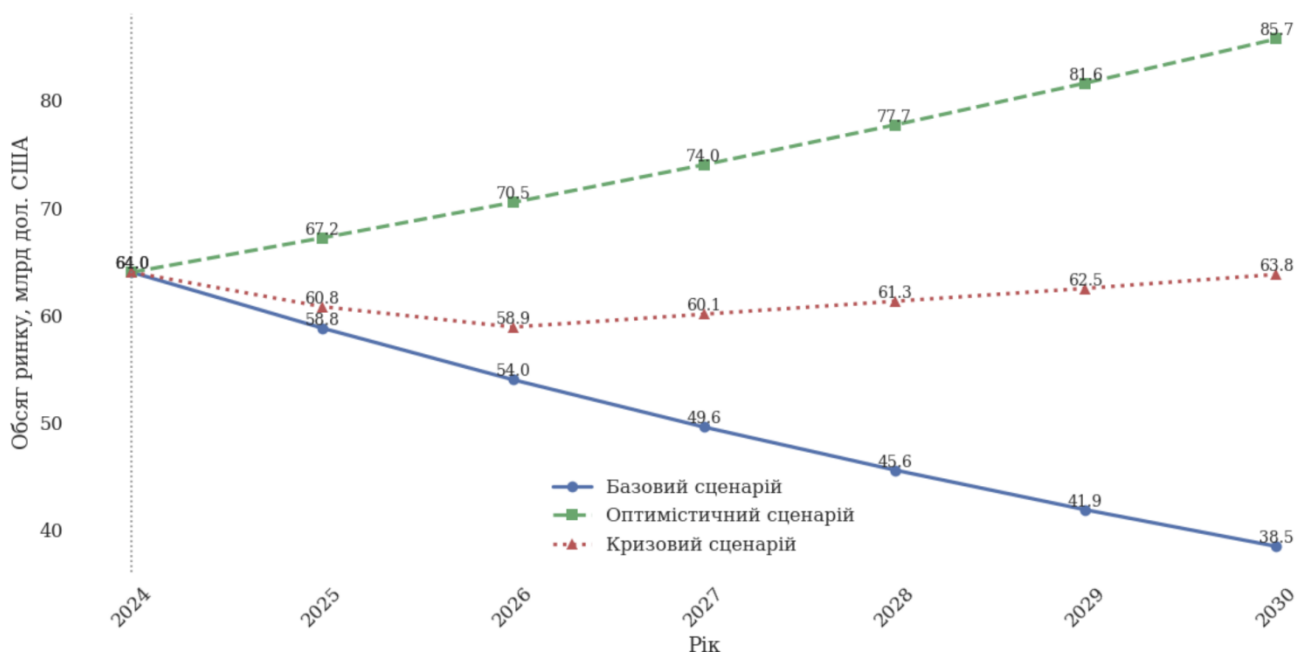

Рисунок 3.9 – Світовий та європейський ринки діамантів (HS 7102): порівняння сценаріїв 2025-2030 рр.

Джерело: Візуалізовано автором на основі даних з табл. 3.8. та 3.9.

Зведений графік світового та європейського ринків діамантів у базовому, оптимістичному та кризовому сценаріях наочно ілюструє широкий діапазон можливих траєкторій розвитку галузі у 2025-2030 роках.

Світовий ринок у базовому сценарії демонструє стійку негативну динаміку: обсяг ринку поступово скорочується з близько 64 млрд дол. США у 2024 році до приблизно 38,5 млрд дол. США у 2030 році, що відображає збереження довгострокового спаду попиту на природні діаманти. Водночас оптимістичний сценарій передбачає впевнене та рівномірне зростання світового ринку до понад 85 млрд дол. США у 2030 році, що можливе за умов економічної стабілізації, активізації інвестиційного попиту та відновлення ювелірного сектору. Кризовий сценарій займає проміжне положення та відображає варіант затяжної стагнації з короткостроковим падінням у 2025–2026 роках і подальшим слабким відновленням.

Європейський ринок у базовому сценарії характеризується найбільш глибоким та стійким падінням: його обсяг скорочується з 6,5 млрд дол. США у 2024 році до приблизно 3,3 млрд дол. США у 2030 році, що свідчить про високу чутливість регіону

до інфляційних процесів, зниження доходів населення та спаду споживчого попиту на товари розкоші. В оптимістичному сценарії європейський ринок демонструє поступове зростання до близько 8,3 млрд дол. США у 2030 році, тоді як у кризовому сценарії він фактично перебуває у стані затяжної стагнації на рівні 6,2 млрд дол. США.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що ринок діамантів у середньостроковій перспективі перебуває у зоні високої стратегічної невизначеності, а розрив між песимістичним та оптимістичним сценаріями є критично значним. Це зумовлює необхідність формування гнучких адаптивних стратегій розвитку, диверсифікації продуктового портфеля та посилення ризик-менеджменту як на глобальному, так і на європейському рівні.

Проведене сценарне прогнозування розвитку світового та європейського ринків діамантів на 2025–2030 роки дозволило визначити три принципово різні траєкторії розвитку галузі – базову, оптимістичну та кризову. Отримані результати свідчать про високий рівень невизначеності ринкового середовища, що зумовлюється поєднанням макроекономічних, фінансових, геополітичних та споживчих факторів.

У межах базового сценарію для світового та європейського ринків характерним є збереження низхідної тенденції, сформованої у попередні роки. Світовий ринок у цьому випадку демонструє поступове скорочення обсягів до рівня близько 38,5 млрд дол. США у 2030 році, тоді як європейський ринок скорочується ще більш суттєво до приблизно 3,3 млрд дол. США, що свідчить про його вищу чутливість до інфляційних процесів, зниження доходів населення та спаду споживчого попиту на товари розкоші.

Оптимістичний сценарій, навпаки, відображає можливість стійкого економічного відновлення ринку діамантів. За сприятливих умов світовий ринок може зрости до понад 85 млрд дол. США у 2030 році, а європейський до близько 8,3 млрд дол. США. Такий варіант розвитку є можливим за умов стабілізації світової економіки, зростання інвестиційної активності, поживлення ювелірного виробництва та підвищення ролі натуральних діамантів як інструмента збереження капіталу.

У межах кризового сценарію обидва ринки переходять у фазу затяжної стагнації, яка характеризується глибоким падінням у 2025-2026 роках та вкрай повільним відновленням у подальшому періоді. Навіть у 2030 році обсяги світового та європейського ринків у цьому сценарії не перевищують рівнів базового 2024 року, що підтверджує обмежені можливості швидкого відновлення галузі в умовах економічної турбулентності.

Узагальнюючи результати сценарного аналізу, можна зробити висновок, що ринок діамантів у середньостроковій перспективі перебуває у стані високої стратегічної нестабільності, а діапазон можливих значень його обсягу у 2030 році є надзвичайно широким. Це зумовлює необхідність для компаній галузі формувати адаптивні стратегії розвитку, орієнтовані на диверсифікацію ринків збуту та продуктового портфеля, підвищення гнучкості виробничих та логістичних ланцюгів, активне використання аналітичних інструментів прогнозування, посилення системи ризик-менеджменту, орієнтацію на зміну споживчих уподобань і зростання конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів.

Отримані результати прогнозування є науково обґрунтованою основою для формування стратегічних напрямів розвитку галузі та управлінських рекомендацій, що розглядатимуться у наступному підрозділі роботи.

3.3. Аналітичне обґрунтування стратегічних напрямів розвитку галузі

На сучасному етапі світовий і європейський ринки діамантів переживають глибоку трансформацію споживчого попиту. Традиційна модель сприйняття діаманта як універсального символу статусу поступово втрачає актуальність. В умовах інфляції, зниження реальних доходів і зростання фінансової обережності скорочується попит у масовому ціновому сегменті, особливо в Європі. Водночас формується стійкий попит на преміальні та інвестиційні діаманти великі, рідкісні,

сертифіковані камені, які розглядаються як альтернативний інструмент збереження капіталу, особливо в країнах Азії та Близького Сходу. Молодші покоління споживачів дедалі більше орієнтуються на етичність, екологічність, цифрові канали продажу та індивідуальний стиль, що змінює маркетингові підходи галузі.

Одночасно ключовим фактором трансформації ринку стає стрімке зростання сегмента лабораторно вирощених діамантів, які при однакових фізико-хімічних властивостях коштують на 30-70 % дешевше за природні. Це формує потужну конкуренцію в середньому та масовому цінових сегментах і прискорює структурний перехід ринку від масової товарної моделі до нішевої інвестиційно-преміальної.

Зростаюча популярність лабораторних діамантів зумовлена не лише ціновим фактором, а й зміною споживчих цінностей. Для значної частини молодих споживачів ключовими аргументами на користь лабораторних каменів є їх сприйняття як “екологічно чистішої” та “етично безпечнішої” альтернативи природному видобутку. Відсутність ризику використання дитячої праці, неучасть у збройних конфліктах, зниження навантаження на довкілля та повна прозорість походження формують для лабораторних діамантів стійку репутаційну перевагу, особливо на ринках Європи та Північної Америки.

Активне поширення лабораторних діамантів спричиняє структурний зсув конкурентної боротьби всередині ювелірного сегмента. Лабораторні камені дедалі впевненіше витісняють натуральні діаманти з бюджетного та середнього цінового сегментів, які традиційно забезпечували основний обсяг продажів. У результаті натуральні діаманти поступово концентруються у преміальному та інвестиційному сегментах, де ключову роль відіграють рідкісність, висока якість, унікальність та довгострокова цінність активу. Такий перерозподіл сегментів змінює логіку ціноутворення, маркетингових стратегій та позиціонування продукції на глобальному ринку.

Посилення конкуренції з боку лабораторних діамантів чинить також суттєвий тиск на рівень прибутковості компаній, що працюють у сфері видобутку та огранювання натурального каміння. Зниження попиту в масовому сегменті змушує компанії скорочувати виробничі обсяги, переглядати інвестиційні програми,

оптимізувати витрати та дедалі активніше концентруватися на каменях інвестиційного класу. Водночас ювелірні бренди все частіше формують змішані лінійки виробів, поєднуючи натуральні та лабораторні діаманти в межах одного бренду, що свідчить про поступову адаптацію галузі до нової конкурентної реальності.

Важливим аспектом є також зміна сприйняття цінності діаманта як активу. Якщо натуральний діамант традиційно розглядається як обмежений природний ресурс із довгостроковою інвестиційною привабливістю, то лабораторний камінь не має ознак природної дефіцитності, оскільки його виробництво може масштабуватися технологічно. Це формує принципову різницю між двома сегментами ринку: натуральні діаманти зберігають статус інвестиційного активу, тоді як лабораторні діаманти дедалі більше позиціонуються як споживчий товар із високими естетичними властивостями, але без інвестиційної складової.

Європейський ринок діамантів зазнає особливо сильного тиску з боку лабораторно вирощених каменів через високу чутливість споживачів до ціни, екологічності та соціальної відповідальності. Це прискорює трансформацію структури попиту та знижує обсяги збуту натуральних діамантів. У стратегічному вимірі ринок переходить до фази якісної диференціації, де ключовими факторами конкурентоспроможності стають унікальна цінність продукту, прозорість походження, бренд і технологічна адаптація бізнес-моделей.

Паралельно відбувається активна цифровізація галузі: розвиток онлайн-торгівлі, цифрової сертифікації, блокчейн-відстеження походження каменів та використання аналітики й штучного інтелекту в управлінні. Це підвищує прозорість ринку, але водночас створює нові кіберризики. Важливу роль відіграють також ESG-стандарти, які для Європи стають економічною необхідністю. На глобальному рівні спостерігається зміщення центрів попиту в бік Азії та Близького Сходу, тоді як роль Європи поступово трансформується зі зони зростання у стабілізуючий регіон споживання.

Сценарне прогнозування на 2025-2030 рр. підтвердило високий рівень невизначеності розвитку світового та європейського ринків діамантів і їхню

залежність від макроекономічних та геополітичних чинників. За таких умов управління підприємствами повинно ґрунтуватися на принципах гнучкості, адаптивності та диверсифікації ризиків.

У базовому сценарії ключовими завданнями є оптимізація витрат, скорочення малорентабельних напрямів, розвиток цифрових каналів збуту та ефективне управління валютними ризиками. В оптимістичному сценарії доцільною є стратегія активного зростання: розширення виробництва, вихід на нові ринки, інвестиції в бренд, автоматизацію та інновації. У кризовому сценарії пріоритетом стає збереження ліквідності, жорсткий контроль витрат, концентрація на найбільш стабільних сегментах і швидка адаптація бізнес-моделей. Для інвесторів у періоди нестабільності рекомендовано орієнтацію на сертифіковані діаманти високої якості, рідкісні камені та географічну диверсифікацію вкладень. Водночас важливу роль у стабілізації ринку відіграє державна політика, зокрема розвиток митного контролю, підтримка ювелірного виробництва, стимулювання експорту та посилення екологічних і сертифікаційних стандартів.

Ефективне управління бізнесом у діамантовій галузі в умовах високої волатильності можливе лише за поєднання стратегічної гнучкості, диверсифікації ризиків, цифровізації та орієнтації на преміальні й інвестиційні сегменти. Така модель дозволяє компаніям зберігати стійкість у фазі спаду та використовувати можливості зростання.

У ході дослідження визначено ключові стратегічні напрями розвитку ринку: трансформація попиту, зростання конкуренції з боку лабораторних діамантів, цифровізація, посилення ESG-стандартів та зміщення географії збуту. Обґрунтовано, що ринок переходить від масової до нішевої інвестиційно-преміальної моделі, на основі чого сформовано управлінські рекомендації для підвищення стійкості та довгострокової конкурентоспроможності підприємств.

Висновок до розділу 3

Прогнозування розвитку світового та європейського ринків дорогоцінного каміння є необхідним інструментом стратегічного аналізу в умовах високої волатильності, глобальних економічних трансформацій та зростаючої невизначеності зовнішнього середовища. Ринок діамантів перебуває під впливом сукупності взаємопов'язаних чинників, зокрема темпів світового економічного зростання, динаміки доходів населення, інвестиційної активності, геополітичної ситуації, регуляторних змін, а також структурних зрушень у попиті, зумовлених поширенням лабораторно вирощених діамантів. Тому прогнозні оцінки мають враховувати не лише інерційні тренди минулих періодів, а й можливі сценарії зміни ключових параметрів розвитку ринку.

Сценарний підхід до прогнозування дозволяє сформувати декілька альтернативних траєкторій розвитку світового та європейського ринків дорогоцінного каміння на середньострокову перспективу. Як правило, виділяються базовий, оптимістичний та песимістичний сценарії, які відображають різні варіанти зміни макроекономічних умов, інвестиційного клімату, рівня споживчого попиту та регуляторного середовища. У межах прогнозування враховується вплив цінової динаміки, рівня ринкової концентрації, зміни часток країн-лідерів, а також трансформація структури ринку між масовим і преміальним сегментами.

Отримані прогнозні результати дозволяють не лише оцінити можливі масштаб та напрями розвитку ринку дорогоцінного каміння у 2025-2030 роках, а й слугують аналітичною основою для формування стратегічних рішень суб'єктів ринку.

Зокрема, прогнозування створює підґрунтя для визначення інвестиційних пріоритетів, коригування виробничих і збутових стратегій, диверсифікації ринків, підвищення ролі сертифікації та цифрових технологій відстеження походження каміння. Таким чином, прогнозний аналіз виступає ключовим інструментом стратегічного управління розвитком світового та європейського ринків дорогоцінного каміння.

ВИСНОВОК

У ході виконання даної дипломної роботи було здійснено комплексне дослідження світового та європейського ринків дорогоцінного каміння з використанням теоретичних, аналітичних і прогнозних методів бізнес-аналітики. Метою дослідження було виявлення закономірностей функціонування ринку, оцінка його сучасної кон'юнктури, визначення ключових ризиків, а також формування прогнозних сценаріїв і стратегічних перспектив розвитку галузі.

У першому розділі розкрито економічну сутність дорогоцінного каміння та його класифікацію, зокрема алмазів, діамантів, рубінів, сапфірів, смарагдів і лабораторно вирощеного каміння. Обґрунтовано особливості функціонування світового та європейського ринків дорогоцінного каміння, їх залежність від інвестиційного попиту, валютних коливань, геополітичних чинників і рівня споживчої довіри. Також було систематизовано теоретико-методичні засади кон'юнктурного аналізу ринку, що стало основою для подальших аналітичних і прогнозних розрахунків.

У другому розділі проведено аналітичне дослідження кон'юнктури європейського ринку дорогоцінного каміння. На першому етапі аналізу було досліджено 20 провідних країн-постачальників діамантів до Європейського Союзу за період 2014-2024 років за показниками вартості імпорту та фізичних обсягів поставок. На основі отриманих даних здійснено обґрунтований відбір ТОП-5 провідних постачальників діамантів до ЄС, серед яких визначено Індію, Об'єднані Арабські Емірати, Ботсвану, Канаду та Ізраїль. Саме ці країни було використано для подальшого структурного аналізу ринку та оцінки рівня його концентрації.

У межах кон'юнктурного аналізу встановлено, що європейський ринок дорогоцінного каміння є високо залежним від глобальних економічних трендів, зокрема інфляційних процесів, змін споживчого попиту та коливань світових фінансових ринків. Виявлено, що внаслідок кризових явищ 2020-2024 років спостерігається стійка нестабільність обсягів імпорту діамантів до ЄС, що

супроводжується зниженням попиту у масовому сегменті та зростанням ролі інвестиційного попиту. Також було здійснено оцінку ризиків функціонування ринку, серед яких домінують цінові, валютні, геополітичні, регуляторні та репутаційні ризики.

У третьому розділі проведено прогнозування розвитку світового та європейського ринків дорогоцінного каміння на 2025-2030 роки з використанням сучасних підходів бізнес-аналітики, зокрема трендового аналізу, аналізу часових рядів та сценарного моделювання. Було побудовано три прогнозні сценарії базовий, оптимістичний та кризовий. Отримані результати засвідчили, що в базовому сценарії очікується подальше поступове скорочення обсягів ринку, в оптимістичному відновлення та зростання, а в кризовому тривала фаза стагнації. Європейський ринок у всіх сценаріях продемонстрував вищу чутливість до макроекономічної нестабільності порівняно зі світовим.

На основі прогнозних оцінок було визначено стратегічні напрями розвитку ринку дорогоцінного каміння. Доведено, що сучасний ринок перебуває у фазі глибокої структурної трансформації, яка проявляється у зміні споживчого попиту, зростанні конкуренції з боку лабораторно вирощених діамантів, активній цифровізації торговельних процесів, посиленні ролі етичних та ESG-стандартів, а також у зміщенні географічних центрів попиту в бік країн Азії та Близького Сходу. Встановлено, що масовий споживчий сегмент поступово втрачає свої позиції, тоді як преміальний та інвестиційний сегменти стають ключовими драйверами розвитку галузі.

У межах дослідження сформовано управлінські рекомендації для підприємств дорогоцінно-кам'яної галузі з урахуванням різних сценаріїв розвитку ринку. Для базового сценарію рекомендовано акцент на оптимізацію витрат і збереження фінансової стійкості, для оптимістичного на активне масштабування бізнесу, інвестиції в технології та розвиток преміального сегмента, для кризового на мінімізацію ризиків, підтримання ліквідності та концентрацію на інвестиційно привабливих каменях. Окремо обґрунтовано важливість державної політики у сфері

регулювання імпорту, сертифікації, боротьби з тіньовим ринком і стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю.

Загалом результати проведеного дослідження свідчать, що світовий та європейський ринки дорогоцінного каміння перебувають у стані високої економічної турбулентності та стратегічної невизначеності. Подальший розвиток галузі визначатиметься здатністю її суб'єктів адаптуватися до нових умов, впроваджувати інноваційні технології, дотримуватися етичних стандартів та гнучко реагувати на зміну попиту. Отримані аналітичні та прогнозні результати мають практичне значення для підприємств галузі та можуть бути використані при формуванні стратегій розвитку, інвестиційних рішень і систем управління ризиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. І. Структурні трансформації економіки в умовах глобальної конкуренції : монографія. Київ : НАН України. 2020. 368 с.
2. Балабанова Л. В. Маркетинг : підручник. Київ : КНЕУ. 2019. 612 с
3. Геєць В. М. Глобалізація та розвиток економіки України : монографія. Київ : НАН України. 2018. 412 с.
4. Грабовецький Б. Є. Методи економічного прогнозування : навч. посібник. Вінниця : ВНТУ. 2021. 256 с.
5. Єгоров І. Ю. Світові товарні ринки та міжнародна торгівля : монографія. Київ : Інститут економіки НАН України. 2019. 356 с.
6. Зовнішня торгівля товарами України за товарною структурою. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/zt_u/zt1224_u.html (дата звернення: 10.10.2025 р.).
7. Інститут економіки та прогнозування НАН України. Світові товарні ринки: тенденції та прогнозування : аналітична доповідь. Київ. 2021. 94 с.
8. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях : підручник. Київ : Центр учбової літератури. 2017. 228 с.
9. Кузьмін О. Є. Стратегічний менеджмент: теорія та практика : підручник. Київ : Центр учбової літератури. 2020. 320 с.
10. Кущенко О. І., Гаврюшенко А.А. Статистичні бази даних як джерело інформації щодо проведення аналітичних досліджень. Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the International Scientific and Theoretical Conference (Vol.1), May 27, 2022. Stockholm, Kingdom of Sweden: European Scientific Platform. С.60-64. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/27.05.2022/746> (дата звернення: 10.10.2025р.).

11. Кущенко О.І. Статистична оцінка зовнішнього ринку України. National Economic Reform: experience of Poland and prospects for Ukraine. Collective monograph. Vol. 2. "Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2016. С. 416-434. Кущенко О.І. Статистика ринку товарів: навчально-методичний посібник українською та англійською мовами. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 92 с.
12. Кущенко О.І., Мамонтова О.Г. Статистична оцінка залученості української економіки у світові господарські зв'язки. Вісник ХНУ імені В.Н.Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2014. №1144. С. 36–40 (Випуск 3).
13. Легостаєва О. О. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України // Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №2 (68).103 С. 28-32. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/3974> (дата звернення: 10.10.2025р.).
14. Люба О. Еволюція і суть зовнішньоекономічної діяльності як основи соціально-економічного розвитку // Вісник економіки. 2021. № 4. С. 87-101. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45693> (дата звернення: 10.10.2025р.).
15. Методологічні положення державного статистичного спостереження «Зовнішня торгівля товарами»: Наказ Держ. служби статистики від 30.12.2022 № 449. URL: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2024-02/449.pdf> (дата звернення: 10.10.2025р.).
16. Митний Кодекс України : від 13.03.2012 № 4495–VI : станом на 31 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 10.10.2025р.).
17. Міжнародна статистика: навчальний посібник / О. С. Корепанов, В. М. Соболев, Т. Г. Чала та ін.; за ред. В. М. Соболева, Т. Г. Чалої. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 444 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/0e18067c-a422-4332-a3e1-733c9bbb47e2/content> (дата звернення: 10.10.2025р.).
18. Міжнародна торгівля України товарами за країнами світу. Державна служба статистики України. URL:

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/kr_trd/kr_trd_u.html

(дата

звернення: 10.10.2025 р.).

19. Моделювання та оптимізація систем: підручник / Дубовой В. М., Кветний Р.Н., Михальов О. І., А.В.Усов А. В. Вінниця: ПП ТД «Еднльвейс», 2017. 804 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0057751.pdf> (дата звернення: 10.10.2025р.).

20. Оніщенко К. Світовий ринок діамантів: тенденції попиту та пропозиції. Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава: Полтавський державний аграрний університет. 2025. С. 141-142

21. Основні завдання та правові засади. Державна служба експортного контролю України. URL: <https://www.dsecu.gov.ua/ua/osnovni-zavdannia-ta-pravovi-zasady-diyalnosti> (дата звернення: 10.10.2025р.).

22. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України від 18.11.1997 № 637/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

23. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

24. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

25. Про митний тариф України : Закон України від 04.06.2020 № 674-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

26. Про офіційну статистику : Закон України від 16.08.2022 № 2524-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

27. Шегда А. В. Економіка підприємства : підручник. Київ : Знання. 2020. 420 с.

28. Armstrong J. Principles of Forecasting: A Handbook for Researchers and Practitioners. New York : Springer. 2001. 849 p.
29. Bain & Company. Global Diamond Industry Report 2023. Bain & Company. 2023. [URL:https://www.bain.com](https://www.bain.com) (дата звернення: 01.10.2025).
30. Bain & Company. Lab-Grown Diamonds: Market Trends, Consumer Demand and Industry Outlook 2024. (дата звернення: 05.10.2025).
31. Cognitive Market Research. Europe Gemstones Market Report. [URL:https://www.cognitivemarketresearch.com/regional-analysis/europe-gemstones-market-report](https://www.cognitivemarketresearch.com/regional-analysis/europe-gemstones-market-report) (дата звернення: 05.10.2025).
32. De Beers. Diamond Insight Reports 2019–2024. Global Diamond Industry Analysis. [URL:https://www.debeersgroup.com](https://www.debeersgroup.com) (дата звернення: 01.10.2025).
33. Deloitte. Blockchain in the Diamond Supply Chain. London, 2022. [URL:https://www2.deloitte.com](https://www2.deloitte.com) (дата звернення: 05.10.2025).
34. Diamond industry is at an inflection point. McKinsey & Company. 2024. [URL:https://www.mckinsey.com/industries/metals-and-mining/our-insights/the-diamond-industry-is-at-an-inflection-point](https://www.mckinsey.com/industries/metals-and-mining/our-insights/the-diamond-industry-is-at-an-inflection-point) (дата звернення 01.10.2025 p.)
35. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council (5th Anti-Money Laundering Directive – AMLD5). [URL: https://eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu) (дата звернення: 10.10.2025 p.).
36. European Commission. EU Sanctions on Russian Diamonds. Brussels. 2022–2024. [URL:https://ec.europa.eu](https://ec.europa.eu) (дата звернення: 01.10.2025).
37. European Union Law. Anti-Money Laundering Directives in Precious Stones Trade. [URL:https://eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu) (дата звернення: 05.10.2025).
38. Eurostat Database. International Trade of the European Union – Precious Stones (HS 71). [URL: https://ec.europa.eu/eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat) (дата звернення: 10.10.2025 p.).
39. GIA (Gemological Institute of America). Diamond Market & Certification Standards Reports. [URL:https://www.gia.edu](https://www.gia.edu) (дата звернення: 01.10.2025).
40. International Monetary Fund. World Economic Outlook 2024. Washington : IMF. 2024. [URL:https://www.imf.org](https://www.imf.org) (дата звернення: 01.10.2025).

41. "International Monetary Fund. IMF DataMapper: Commodity Prices and Global Indicators. Washington, D.C.: IMF. URL: <https://www.imf.org> (дата звернення: 10.10.2025 р.)"
42. Jupyter Notebook. [Комп'ютерне програмне забезпечення].
43. Kimberley Process Certification Scheme : Core Document. URL: <https://www.kimberleyprocess.com> (дата звернення: 10.10.2025 р.).
44. Kimberley Process. Annual Global Summary: 2024 Production, Imports, Exports and KPC Counts. 2025. URL: https://kimberleyprocessstatistics.org/static/pdfs/public_statistics/2024/2024GlobalSummary.pdf (дата звернення: 01.10.2025 р.)
45. Kimberley Process. Kimberley Process Certification Scheme Annual Reports 2020–2024. URL:<https://www.kimberleyprocess.com> (дата звернення: 01.10.2025).
46. Kushchenko Olena. Theoretical and methodological bases of custom market research. Development of Ukraine's customs policy in the context of European integration: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing. 2023. 276 p. С.130-148. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp> (дата звернення: 10.10.2025 р.).
47. McKinsey & Company. The Future of the Diamond Industry. New York. 2023. URL:<https://www.mckinsey.com> (дата звернення: 05.10.2025).
48. OECD Data. Global Value Chains & International Trade Statistics. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 10.10.2025 р.).
49. OECD. Global Value Chains and the Diamond Industry. Paris : OECD Publishing. 2022. 184 p.
50. Porter M. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. New York : Free Press. 2008. 397 p.
51. Rapaport Group. Rapaport Diamond Market Report 2024. New York : Rapaport Group. 2024. URL:<https://www.rappaport.com/market-data/rapaport-diamond-report> (дата звернення: 01.10.2025).
52. Regulation (EU) 2023/2878 of the European Parliament and of the Council on restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity

of Ukraine (Sanctions on Russian diamonds). URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

53. Statista. Global Diamond Market Size & Forecast Reports 2020-2030. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

54. Statista. Global Rough Diamond Production and Leading Producing Countries 2005–2024. URL: https://www.statista.com/statistics/274921/worldwide-production-of-rough-diamonds/?srslid=AfmBOopIL74ZIUKDzEmc5CnULujuCBmC7pGmxlymZcfuq_mvfa_m1XcW3 (дата звернення: 01.10.2025).

55. The 2024 Diamond Crisis: An Industry at Its Breaking Point. Rapaport Magazine. 2024. URL: <https://rapaport.com/magazine-article/the-2024-diamond-crisis-an-industry-at-its-breaking-point> (дата звернення 01.10.2025 р.)

56. U.S. Geological Survey (USGS). Mineral Commodity Summaries 2024: Diamond. Reston, VA : U.S. Geological Survey. 2024. URL: <https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-information-center/diamond-statistics-and-information> (дата звернення: 01.10.2025).

57. UN Comtrade Database. HS Code 7102 – Diamonds. URL: <https://comtradeplus.un.org> (дата звернення: 01.10.2025).

58. UN Comtrade. International Trade Statistics Database. Data on trade in precious stones (HS 7103). URL: <https://comtradeplus.un.org> (дата звернення: 05.10.2025).

59. World Bank. Global Commodity Markets Outlook. Washington. 2023. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 01.10.2025).

60. World Bank. Global Economic Prospects. Washington : World Bank Group. 2023–2024. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 01.10.2025).

61. World Bank. World Development Indicators & Global Commodity Markets Outlook. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

ДОДАТКИ

Додаток А

Статистичні показники імпорту дорогоцінного каміння країн ЄС (HS 7102)

Таблиця А.1 – Імпорт діамантів (HS 7102) до Європейського Союзу у 2014–2021 рр.

Рік	Торговельна вартість, млрд дол. США																			
	Бос тва на	Півде нна Афри ка	Намі бія	Анг ола	Австр алія	Кан ада	Демо крати чна Респу бліка Конго	Китай (САР Гонко нг)	Ізраї ль	Лесо го	Російс ька Федер ація	Сьєр ра- Леоне	Інді я	Сінг апу р	Зімбаб ве	Швей царія	Таїла нд	Об'єдн ані Арабс ькі Емірат и	Танз анія	Сполу чені Штати Амери ки
2014	2,28	0,66	0,07	0,64	0,29	1,46	0,18	1,23	1,67	0,33	3,60	0,14	2,76	0,20	0,13	1,06	0,33	2,90	0,07	0,63
2015	1,58	0,50	0,05	0,58	0,30	1,12	0,21	1,11	1,15	0,28	2,51	0,10	2,28	0,15	0,02	0,76	0,33	2,79	0,05	0,71
2016	2,25	0,74	0,14	0,45	0,26	1,06	0,24	0,79	1,25	0,23	3,12	0,09	2,29	0,27	0,04	0,69	0,27	2,10	0,10	0,53
2017	1,53	0,70	0,14	0,28	0,24	1,32	0,18	0,57	1,21	0,30	3,18	0,09	2,21	0,28	0,08	0,46	0,22	2,13	0,05	0,46
2018	1,48	0,88	0,13	0,43	0,27	1,27	0,10	0,81	1,00	0,41	3,29	0,07	2,47	0,25	0,09	0,47	0,23	2,07	0,08	0,49
2019	1,02	0,76	0,15	0,34	0,17	1,11	0,04	0,59	0,81	0,33	2,30	0,06	2,08	0,11	0,07	0,35	0,19	1,15	0,07	0,39
2020	1,11	0,59	0,14	0,32	0,13	0,81	0,07	0,28	0,38	0,30	1,40	0,03	1,35	0,10	0,09	0,09	0,07	0,82	0,03	0,13
2021	1,27	0,74	0,20	0,61	0,06	1,14	0,06	0,24	0,59	0,25	2,13	0,05	2,59	0,22	0,07	0,10	0,07	1,42	0,01	0,13
2022	1,43	0,64	0,15	0,73	0,03	1,61	0,10	0,16	0,66	0,31	1,46	0,04	3,34	0,17	0,08	0,16	0,09	1,83	0,07	0,32
2023	1,08	0,48	0,14	0,59	0,02	1,30	0,05	0,20	0,57	0,33	0,31	0,03	2,58	0,11	0,07	0,16	0,06	1,24	0,02	0,29
2024	0,76	0,51	0,11	0,55	0,04	0,94	0,32	0,12	0,39	0,30	0,00	0,03	1,88	0,04	0,05	0,07	0,03	0,24	0,05	0,26

Додаток Б

Тези для участі у VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»

м. Полтава, Україна 30 жовтня 2025 року

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»

Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-
практичної конференції

ПОЛТАВА 2025

ОНИЩЕНКО КРИСТИНА, здобувачка вищої освіти
 Науковий керівник - **КУЩЕНКО ОЛЕНА**, к.е.н., доцент
 Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

СВІТОВИЙ РИНОК ДІАМАНТІВ: ТЕНДЕНЦІЇ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Ринок діамантів є специфічною та стратегічно важливою сферою світової економіки, що формувався під впливом великих корпорацій, міжнародних центрів торгівлі та соціокультурних чинників. Сучасні тенденції - глобалізація, зміна споживчих уподобань, поява лабораторних діамантів, цифровізація та геополітична нестабільність суттєво трансформують механізми попиту й пропозиції.

Актуальність теми визначається економічною волатильністю (падіння цін у 2022-2025 рр.), конкуренцією з боку лабораторних каменів, а також глобальними викликами кризами, санкціями та вимогами до прозорості й етичності походження діамантів. Водночас ринок має як мікро, так і макрорівневий ефект, впливаючи на результати діяльності підприємств та економіку держав. Це підкреслює як теоретичне, так і практичне значення дослідження ринку діамантів.

Мета тез проаналізувати сучасні тенденції світового ринку діамантів, визначити фактори попиту й пропозиції та оцінити їхній вплив на мікро й макрорівнях.

Ринок діамантів має специфічні риси, що відрізняють його від класичних товарних ринків. По-перше, він обмежений природними ресурсами: основні запаси зосереджені у кількох країнах (Ботсвана, Росія, Канада, ПАР), що формує високу концентрацію пропозиції. По-друге, значний вплив на ціни мають великі корпорації, зокрема *De Beers*, які традиційно контролювали обсяги видобутку й продажів.

Попит на діаманти має соціокультурний характер: вони символізують розкіш і статус, тому залежать від економічної ситуації та доходів населення. Водночас поширення лабораторно вирощених каменів із нижчою собівартістю змінює структуру ринку й змушує виробників переглядати стратегії. Важливу роль відіграють міжнародні організації та сертифікаційні центри (*World Diamond Council, Gemological Institute of America*), що забезпечують прозорість походження та протидіють нелегальній торгівлі [1].

Нині ринок перебуває у фазі трансформації: після зростання у 2021–2022 рр. попит різко знизився у 2023–2025 рр., що спричинило падіння цін на 15–20% і скорочення прибутків провідних компаній (*De Beers, Alrosa, Debswana*). Традиційними центрами торгівлі залишаються Індія, Бельгія й Ізраїль, проте зростає роль Китаю як найбільшого споживача. Санкції проти російських алмазів призвели до перебудови постачання та посилили позиції африканських експортерів.

Ключовим викликом стало поширення лабораторних діамантів (LGD), частка яких у 2025 р. перевищила 10% світового ринку, а в США понад 30%

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА

заручальних каблучок виготовляються саме з них. Зростає й увага до етичності та екологічності, що стимулює сертифікацію й впровадження ESG-практик. Отже, ринок перебуває під тиском падіння попиту, конкуренції з LGD, геополітичних ризиків і нових споживчих трендів, але водночас отримує імпульс до трансформації та пошуку інноваційних шляхів розвитку.

За даними McKinsey & Company (2024), можна виділити п'ять ключових тенденцій розвитку. На рис. 1 наведено узагальнення цих факторів.

Five critical developments will shape the diamond industry in the years to come.

Рис. 1. Ключові тенденції розвитку світового ринку діамантів за даними McKinsey & Company (2024) [2]

За даними дослідження McKinsey & Company (2024), серед основних тенденцій розвитку світового ринку діамантів можна назвати такі:

1. Помірне відновлення попиту (3-4% зростання щороку до 2030 р.).
2. Підвищення значення ESG-факторів (20-30% продажів під їхнім впливом до 2025 р.).
3. Зростання частки лабораторних діамантів (до 25% ринку у 2024 р.).
4. Обмежене зростання видобутку природних каменів (близько 1% на рік).
5. Фінансові труднощі, зокрема скорочення кредитування в Індії на третину.

Таким чином, підприємства стикаються з комплексними викликами, але водночас отримують можливості. Перспективи розвитку пов'язані з інноваціями, цифровізацією торгівлі, диверсифікацією асортименту та переосмисленням позиціонування природних діамантів як унікальної та інвестиційної цінності. Компанії, що швидко адаптуються, отримають конкурентні переваги й забезпечать стійкий розвиток.

Список використаних джерел

1. The 2024 Diamond Crisis: An Industry at Its Breaking Point. Rapaport Magazine, 2024. URL:<https://rapaport.com/magazine-article/the-2024-diamond-crisis-an-industry-at-its-breaking-point> (дата звернення 01.10.2025 р.)
2. Diamond industry is at an inflection point. McKinsey & Company, 2024. URL:<https://www.mckinsey.com/industries/metals-and-mining/our-insights/the-diamond-industry-is-at-an-inflection-point> (дата звернення 01.10.2025 р.)

Міністерство освіти і науки України

СЕРТИФІКАТ

СС00493014/005866-25

засвідчує, що

Оніщенко Кристина Сергіївна

взяв (-ла) участь

у VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції
**«Бухгалтерський облік, контроль та
аналіз в умовах інституційних змін»**,
яка відбулася 30 жовтня 2025 року. Обсяг - 4 години.

Ректор

30.10.2025 р.

М. Полтава

Олександр ГАЛИЧ